

Røgen - Farre Lokalhistoriske Forening

Årsskrift
2009

Røgen Farre Lokalhistoriske Forening har lokaler i Farre
Forsamlingshus, på Vandværksvej.

Arkivet holder åben hver mandag fra kl. 19.00

Bestyrelsesmedlemmerne er:

Formand:	Karen Warming	86 96 98 13
Næstformand:	Jørgen P. Jørgensen	86 96 82 06
Kasserer:	Ella Hansen	86 96 80 03
Sekretær:	Birgit Fogh Bach	86 96 01 58
Niels Peter Nielsen		86 96 80 32
Jørn Pedersen		86 98 24 69
Ole Jensen		86 96 81 61
Lauris Jørgensen		86 96 55 82

Eventuelle besøgende uden for åbningstiden,
er velkommen til at kontakte et af
bestyrelsesmedlemmerne.
Vi kommer gerne og åbner.

Indholdsfortegnelse 2009 **Side**

Historien om en platte	13
Jens Peter Villumsen levnedssbeskrivelse	19
Arbejdskalender for landhusmøderne	25
Bronzealderen	31
Detektorsøgning ved Oustrupgård	36
Boet efter madame Hansen	41
Barselsskikke i gammel tid	49
Vanskelige fødsler i Røgen og Sporup Sogne i 1805-1812	54
Falder i 3-årskrigen	63
Dramatiske brande i Farre	67
Holger Pind - Arkitekten fra Røgen	73

Indholdsfortegnelse 2008

Faldet i 3 års krigen	11
Færdselsregler 1915	17
Fæstebonden, Thøger Nielsen, Røgen Sogn	19
Gamle Skaffervers	31
Slægten Bjørn	33
Mit ophav	45
Om runestenen i Sporup Kirke	56
Murer Søren Klintrup	58
Jagtreger	62
Kirkegården	64
For 100 år siden	68

Indholdsfortegnelse 2007

Af troldsmændsbogen "Cyprianus"	9
Grænsekommandoen	14
Oksbøllejren	20
Til Kongen	22
Jens Stolde Pedersen, Skjørringvej 75, Farre hede	26
Strafferammer efter straffelovene: 1683—1866	28
For 100 år siden	33
Drengen i Røgen præstegård	42
Hr. Søren Ottosen Grønbech, Røgen præstegård	44
Hvor blev hun af?	51

Indholdsfortegnelse 2006 **Side**

Find din slægt, og gør den levende	8
Sognedegnen der druknede i Farre bæk	10
Med skolen i København	14
Elværker	20
Da Farre Hede fik elektricitet.....	23
For hundrede år siden	28
Lykkehuset, Røgen mark	36

Indholdsfortegnelse 2005

Farre Savværk	7
Boligudstykning på Højagervej	14
Den afsindige Jens Troelsen i Farre.....	19
Ulvejagter	24
Svin i byerne	27
Mejeriet "Skytsbjerg's" 75 års jubilæum	30
Dannebrogsmænd.	42
Lidt om vask.....	46
Landmandens forårsarbejde	48
Tyendeforholdet i vor tid.....	50

Indholdsfortegnelse 2004

Forord	7
Ildebrand i Lyngby i 1764	8
Sommerferie af Johanne Jensen.....	12
Min konfirmation af Johanne Jensen.....	16
Min barndom af morten Peder Carlsen.....	20
En københavnerdrengs oplevelser	36

Indholdsfortegnelse 2003

Natmænd / rakkere.....	7
Den forældreløse Granslevpige.....	19
Oversigtstavle.....	30
En beretning om Jens i engen.....	32
Aksel Petersen, Farre.....	37
Min Skoletid	44
Da en 100 kroneseddel forslog noget	50
Portræt af Sporup Kirke.....	52

Indholdsfortegnelse 2002	Side
Forord.....	7
Anker Jensen fortæller	8
Lynbrand i Farre	16
Wistoft og hans forgænger	21
Fugleskydning	22
50 år som vognmand	25
Johanne Grøn	29
Luthers Minde Farre Loge	30
Drikkevaner i det 16. århundrede	30
Tilbageblik i det gamle Røgen Sogns historie.....	34
Fattiges kår i 1840	38
Fattighus i Farre.....	42
Brev fra Greven	43
Nyt fattighus i Røgen.....	45
Haven gennem tiderne	47

Indholdsfortegnelse 2001

Anders Bondes slægt	7
Sejer Andersen Bonde	11
Anders Bondes slægt, anden del	17
To koner	24
1891 i dagbogen.....	30
Hovedgården Farregård, anden del.....	31
Køer er ikke bare malkemaskiner.....	36
En spøgelseshistorie.....	36
Mads Muurmester i Farre	37
Vådeskud på Valborgaften	48
Og så til noget helt andet	50

Indholdsfortegnelse 2000

Skifte efter Mickel Andersen Gjesager, Klintrup Vestergård 1817	7
Vandløbssagen i Røgen-Sporup kommune.....	17
Drengestreger	20
Provst Johan Jessen og hans sønderjyske afstamning	21
Gjern herreds tingbog, Farre Bys vide.....	24

	Side
▪	
En 16-årig fæstemø fra Farre	26
Jørgen Greisen til Løvskovlund i Farre	37
Udviklingen i skolerne Almue-undervisning-skoler	42
Mormonerne fra Damagergård i Farre	51

Indholdsfortegnelse 1999

Så gik de 10 år	3
Et Strejftog 100-150 år tilbage i tiden	7
Da Lyngholm brændte	15
Beretning om snedkermester Anders PeterSørensen	32
Landboforeningens 100 års jubilæumsskrift	42
Terkel Degn og hans slægt	44
Min barndoms jul	50

Indholdsfortegnelse 1998

Hovedgården Farregård 1586-1726	5
Smed Lemming	16
Hjulhuset	29
Den gamle bagerforretning i Farre	32
Landbokvindens Ager, ca. år 1900	34
Det gamle forsamlingshus	39
Urmagerens hus	42
"Villa Pax" , Gl Skanderborg 130	45
Erindringer fra Røgen	50

Indholdsfortegnelse 1997

Fattigvæsenet i Røgen og Farre sogne	5
Skolevæsenets historie i Røgen og Farre sogne	21
Farre Hougård 1482-1857	57

Indholdsfortegnelse 1996

Minder fra en svunden tid	5
Thi kendes for ret	23
Skoleloven	36

Indholdsfortegnelse 1995 **Side**

Bøndernes klædedragt gennem århundrederne	5
Bulotti den Anden	21

Indholdsfortegnelse 1994

Pastor Jessen i Røgen	5
Johanne Andersdatters tragiske selvmord	14
Barndoms og ungdomserindringer.....	17
Erindringer fra Klintrup	20
Fællesskabets ophævelse i Klintrup og Røgen	44
Landsbykongen Laurids Fog.....	53
Skomager Kristian Pedersen.....	54

Indholdsfortegnelse 1993

Niels Poulsen,Røgen	7
Mere om Landsbykongen Laurids Fog	19
Farre Karosserifabriks historie	27
Fra skiderende til water clocet	35
En aftægtskontrakt fra Klintrup	39
Oustrupgård	45
Jens Peter Jørgensens soldatertid.....	56

Indholdsfortegnelse 1992

Grundtvig og Beck i Røgen	7
Karl Lund, smed i Farre 1932-1984.....	10
Ved aftenpiben, om at lave tobak.....	16
Af en slægts saga på godt og ondt.....	18
Bylaugets gilder	54
Et falsk brandbrev fra Farre	58
Erindringer fra Farre Hede	64

Indholdsfortegnelse 1991	Side
De forsvundne lyde	7
Juleforberedelser	11
Farre by	13
Løvskovlunds historie	21
Oldtidsfundene i Sporup, sommeren 1953.....	27
Fortegnelse over stensamlingen	29
Erindringer om Farre møbelfabrik	33
Erindringer fra Farre.....	42
Et slagsmål i Røgen.....	53
Murermester Martin Christensen	56
Lærer Åge Helbo.....	59

Indholdsfortegnelse 1990	
Røgen-Farre lokalhistorisk forening.....	7
Minder fra Kulbjerg	11
Sporup kirke og familien Fischer.....	27
I Kammergårdens have	39
Fastelavn er mit navn	45
Lidt om Farre hede.....	50
Foreningens vedtægter	7

Historien om en platte.

Af Jørn Petersen.

Når jeg går igennem min entre, hænger der på væggen en lille platte med teksten, "Ude er godt, Hjemme er bedst", en sætning som er gammelkendt.

For mig er det ikke kun en platte med en tilfældig tekst, men et minde om min oldemor. Min oldemor, Stine Pedersen, ejede og boede i det midterste, af de tre røde huse lidt syd for Farre, en 300 – 400 m. fra mit hjem i Farre.

Huset i Farre, Skanderborgvej 185, Sporup, tager i 19476

Oldemor er født, Kirstine Olesen, den 28. februar 1877 i Hårup ved Veng, og døde i 1959 på De Gamles Hjem i Sorring. (Hun hed aldrig andet end Stine).

Oldefar er født, Peder Andersen Pedersen, den 14. august 1870 i Gødvad, og døde 1948 i Farre.

De blev gift den 12. November 1896 i Låsby kirke.

Om min oldemors liv ved jeg ikke ret meget. Hun fortalte mig, at i sine unge dage havde været malkepige på Sofiendal gods i Veng

ved Skanderborg, hvor hun mødte min oldefar, Peder Andersen Pedersen (i det daglige kaldet Pe Andersen).

Min oldefar var lidt af en "pranger", og han handlede med heste eller korn, kom han forbi en ejendom (husmandsbrug), som han fandt interessant, købte han den, og solgte den som de boede i. Det fortælles at en ejendom han købte, nåede de aldrig at flytte ind i, før den var solgt igen.

Han var også "kusk" (vognmand) med heste og vogn. En periode kørte han for dem, som byggede Hammel banen. Det fortælles, at han gerne deltog i godt drikkelag med banebørsterne, og at en heste- eller ejendomshandel ikke kunne foregå uden et "lidkøb" på nærmeste kro.

Oldemor og oldefar. "Stine og Pe Andersen"

Kirstine og Pedersen Andersen Pedersen.

Billedet er taget i 1947 foran deres hus.

Skiltet til højre viser vejen ud til Farre Hede og til Skørting.

I baggrunden ses stuehuset til Farre Savværk og den "gamle"

Skanderbogvej før omlægningen i ca. 1969.

Bemærk at oldefar karter uld og oldemor spinder garn

Mine oldeforældre fik i deres ægteskab otte børn, fem drenge og tre piger. En af pigerne, Kirsten Selch, var min mormor.

Oldemor var, som jeg husker hende, en lille sirlig, men bestemt dame, med et venligt sind. Hun elskede sin have, som var inddelt i små rum med blomster, enkelte frugttræer og bagerst en afdeling med grønsager.

I sin stue havde hun sin faste plads ved vinduet ud mod Skanderborgvej, så kunne hun følge trafikken på vejen, til højre for stolen stod radioen, hvor der hver dag blev lyttet til morgenandagten fra Domkirken i København. Ved væggen ind mod soveværelset stod et chatol, og ved siden af hængte "min" platte, til venstre for sovekammerdøren stod kakkelovnen og oldemors rokke, som jeg har set, at hun har spundet garn på. Midt på gulvet stod et bord med fire stole, og over for oldemors stol, ved den modsatte væg stod en gyngestol.

I soveværelset stod en seng, altid fint redt med et hvidt sengetæppe, og et natbord med et vækkeur og bønnebogen, "Ordet", en lille andagtsbog, som jeg i dag ejer, men absolut ikke bruger. Hun har ud for de enkelte dage flere steder lavet et lille notat om personer i hendes liv, f. eks. Står der ud for min fødselsdag, lille Grethe og Jørgen Pedersen".

I køkkenet var der et køkkenbord med en hylde under, dækket med et forhæng, et komfur og et skab. På loftet havde hun en tøjrule, som min mor ofte brugte.

At besøge oldemor alene var som at træde ind i ro og fred, kom man tidligt om morgenen, medens hun lyttede til morgenandagten, fik man bud på at sætte sig i gyngestolen og være stille med ordene: du tager ingen skade af at lytte med, i hånden havde hun sin salmebog, og på skødet lå hendes gråstribede kat. Når jeg afventede, at morgenandagten skulle slutte, sad jeg mange gange og læste platten: "Ude er godt, Hjemme bedst", medens jeg som dreng tænkte, hvad mon det betyder???. Når morgenandagten var slut, kunne jeg fremsige mit ærinde, og vi fik så en snak om andre ting, hun var nysgerrig nok til at udspørge om nyt inde fra byen, eller hvad der nu måtte være om familien.

Hun fortalte engang om det at være malkepige, det kunne især om sommeren være så varmt og hårdt, at hænderne svulmede så meget op, at hun sad med hænderne i koldt vand efter malkningen, for at få lidt ro i dem igen. Køerne var, om sommeren, ude på markerne, hvor de gik ud og malkede dem, medens de om vinteren var på stald.

Hun lærte aldrig at cykle, men gik gerne til Hammel for at handle ting, som ikke kunne fås i Farre, eller gik til Svenstrup for at besøge sin datter eller søn, som boede der.

Sport var noget som hun fandt, var pjat, jeg husker, at ved OL i 1956 fortalte jeg: nu havde Poul Elvstrøm vundet guld, svaret var: sport var noget de rige og deres børn gør, fordi de ikke kan finde på at bruge tiden til noget fornuftigt. Jeg forsøgte at protestere ved at fortælle, at jeg gik til håndbold på sportspladsen i Farre, hvortil hun svarede, at drenge og karle altid havde leget med en bold, til de blev voksne.

På sine ældre dage var hun ikke så godt gående længere, på grund af som hun sagde: "gigten bider og det gør undt", men der var hjælp at hente på anden vis.

Julegaver var noget oldemor altid gav til børnebørn og oldebørn, som ikke var konfirmeret. Indkøb af disse foregik i de sidste år hun var i Farre således: Købmand Friis sendte sin varebil ud, og hentede oldemor. Hun blev sat på en stol i butikken, og fra en seddel hun havde i hånden, fortalte hun Hilda Friis navne og alder på de børn, som skulle have en gave. Det kunne være en æske farvekridt, en lille bil, glansbilleder og andet, ikke de store ting, men en lille ting fra hende., Hilda Friis pakkede alle gaverne fint ind, og skrev modtagerens navn på. Efter julegaverne blev der købt købmandsvarer, og så gik turen tilbage til de røde huse i købmandens bil.

Posten kom altid til oldemor, før han kom til mine forældre med post. Det skete ofte, at posten kom ind med en seddel og sagde: "Stine gav mig denne købmandsseddel, om ikke mor kunne købe de varer, som stod på seddelen og sende et af børnene ud med dem", og sådan blev det, ikke noget med frimærker og den slags, kun høflig service fra posten.

Få uger efter at oldemor havde rundet de 80 år, blev huset solgt, og hun flyttede på De Gamles Hjem i Sorring, som Røgen – Sporup kommune havde en aftale med. Jeg besøgte oldemor et par gange, men hun var blevet "gammel", (dog kom hun til min konfirmation i 1958), og hun blev mere og mere svagelig, og i april 1959 sov hun ind på hjemmet i Sorring.

Oldemors platte som jeg nu ejer

Historien om platten: Jo, to af sønnerne Jens og Martin var i trediverne i Amerika (Canada). Jens gav sin mor denne platte i glæde over, at være kommet hjem, efter oldemors død arvede min mor den, efter hendes død fik jeg den, for jeg var den, som huskede min oldemor igennem platten, ikke en platte med krone og bølger, men et minde om en, jeg holdt af.

Jens Peter Villumsen Levnedsbeskrivelse

Jens Peter (Villumsen) født den 16-09-1880 i Farre, Sporup Sogn, Gjern Herred, GI. Skanderborg Amt. Min fader var Niels Villumsen Jensen, født den 27.08-1842 i Farre, Sporup Sogn. Min moder Birgitte Kristensdatter, født i Voel den 03-10-1842.

Mine forældre blev gift den 11-09-1869. De boede i et hus på Farre Mark og min far ernærede sig ved at lave Solde og forskelligt andet husflidsarbejde, desuden slagtede han grise for folk. Daglønnen var ikke stor, men når han sådan var ude at slagte, fik han et fad flæskekød med hjem. Jeg kan ikke huske, at man nogensinde manglede kødmad i huset.

Af søskende har jeg seks, den ældste Christen Villumsen, der senere blev Husmand i Voldby pr. Hammel og Ane Kirstine Jensen (Ane Marie Kirstine Jensen) har været gift to gange, sidst med murer og Inkassator Rasmus Sjelle, Århus og Kirsten Marie Villumsen gift med Skrædder N. M. Gammelgaard, Farre og Kristine Dusine Jensen, gift med gartner J. Sehested Jensen, Thurø og Peder Enevold Villumsen, handelsgartner på Fanø. I 1905 købte mine søskende navnet Villumsen. Jeg har ikke fået det, men jeg bliver kaldt Villumsen og er ikke kendt under andet i daglig tale. Jeg husker hjemmet som et fattigt hjem, som før omtalt lavede min far Solde, og når vi børn hjalp ham, kunne han lave et om dagen, og det kostede en krone, så der var ikke meget at slå til side med.

Vi havde et lille stykke jord, og der avlede vi hør, som vi selv gjorde i stand og spandt og vævede tøj deraf, desuden havde vi et par får, og ulden behandlede vi selv, kartede og spandt den, så vi havde garn nok til strømper.

Huset vi boede i, bestod af to stuer og et køkken, et kammer og en forgang. I dagligstuen, der også brugtes til sovekammer, var der to alkovesenge og en slagbænk, der kunne trækkes ud og bruges til sengested for to eller tre børn. I stuen var der lergulv og i køkkenet toppet brølægning. Komfur var der ikke, men en bilæggerovn, og så hang gryderne oppe i skorstenen, når vi skulle lave mad. Stuens møblement bestod foruden af slagbænken af bord og

nogle stole, et chatol og en standkiste.

Min far og mor stod op kl. 6 om morgenen, vi børn kom så efter-som vi skulle møde i skolen til.

Morgenmåltidet, hvor vi alle var til stede, bestod af mellemadder og kaffe, midt på formiddagen fik vi en mellemmad til frokost. Til middag fik vi kartofler og flæsk eller hvidkålssuppe eller grønkål samt byggrød. Vi bryggede selv, så vi havde altid øl. Hen på eftermiddagen fik vi kaffe med en rugbrødsmellemmad, en gang imellem en kagemellemmad. Kringle og kage, som vi kender nu, fik vi kun til højtiderne. Til aften fik vi mellemadder og te. Om aftenen, når vi børn var kommet i seng, fik mine forældre kvældsnetter, som vi kaldte det. Den bestod af mellemadder og en tår opvarmet kaffe.

Da jeg var seks år, begyndte jeg at gå i skole. Vi havde almindelige fag som regning, læsning, skrivning, geografi og historie. Da jeg var ni år og seks måneder gammel, kom jeg ud at tjene hos en gårdmand, hvor jeg passede 16 køer, 10 ungkreaturer, 4 plage og 10 får. Da måtte jeg op klokken 4 om morgenen, så skulle jeg rundt og flytte ungkreaturerne, plagene og fårene, mens pigerne malkede. Når jeg så kom hjem, skulle jeg have køerne ud og så hjem og have det mælkebrød, de havde levnet fra morgenmåltidet. Derefter fik jeg en mellemmad i lommen og så afsted til skole, hvor jeg skulle møde kl. 7, men det nåede jeg nu aldrig, men det gjorde ikke noget, for læreren var indforstået med, at det ikke kunne være anderledes om sommeren, når vi var ude at tjene. Når jeg havde siddet lidt, faldt jeg som regel i søvn, men jeg fik lov til at sove, fordi jeg stod mig godt med læreren, jeg løb så tit ærinde for ham. Denne plads havde jeg en sommer. Den næste havde jeg tre år, og der var forholdene omtrent som i den første plads, dog vil jeg bemærke, at man, når vi skulle spise, hældte en dyng kartofler" ud på bordet, så skulle vi selv pille dem.

Jeg var så hjemme om vinteren, da jeg skulle gå til præst og samtidig i skole, så var tiden jo besat. Om foråret kom jeg ud at tjene igen hos Christoffer Rasmussen i Farre, der var jeg i halvandet år. Jeg var tredie karl, nærmest stik i rend dreng, og jeg måtte hjælpe til med at malke køerne både morgen og aften, sammen med

to tjenestepiger. Derefter fik jeg plads hos Anders Pedersen i Farre, hvor jeg var anden karl. Der var ikke mange landbrugsmaskiner på den tid, vi havde kun tærskemaskine, der blev trukket med hestebom, og så havde vi en hakkelsesmaskine. Kornet blev sået med hånden og høstet med le. Når vi høstede var vi tre mand efter hinanden med hver sin opbinder. Gårdens areal var på 70 tønder land. Af roer avlede vi kun turnips på de to tønder land, så der kunne ikke blive mange roer til hver ko daglig, vi havde 20 køer og nogle ungkreaturer.

Derefter rejste jeg til Voel til Søren Jensen. Der var jeg i et år. Jeg deltog i gymnastik sammen med byens unge. Om sommeren var jeg med gymnastikforeningen på udflugt til Himmelbjerget. Turen foregik med hestevogn til Laven, der var ca. en mil, så blev hestene staldet op på kroen og så sejlede vi til Himmelbjerget. Derefter rejste jeg til Samsø, hvor jeg var et år. Jeg kunne godt lide at komme ud og se mig om. Der kom jeg til at tjene hos Jens Chr. Jensen, hvor jeg også havde en søster der tjente. Der spiste vi tre gange om dagen, men kosten var dårlig. Jeg var enekarl, for der var kun 21 tønder land, Jeg hjalp min søster med at malke 14 køer, det var jeg godt nok ikke fæstet til, men da jeg rejste, gav husbond mig 5 kr. ekstra, fordi jeg havde været så flink til at hjælpe til.

Da jeg rejste fra Samsø, kom jeg til Tobøl til en gård på 16 tønder land, der var kun tre køer, men så havde vi 2 tyre. Om sommeren skulle vi i engen og slå hø, den var ca. tre mil fra gården. Når vi kom derud, blev vi der, til vi var færdige med at slå og stakke høet. Græsset skulle slås om natten, når duggen var i det. Der var et skur, som vi logerede i, om formiddagen kom manden og tre piger ud med mad til os, og pigerne måtte så hjælpe til med at rive hø. Det var en meget kort le vi brugte, og når den skulle skærpes, var der en mand, som pennede den med en lille hammer. Det var en dejlig tid, mens vi var derude. Vi var en halv snes mand derude og vi gik sammen og holdt hinanden ved selskab, når vi holdt hvil. Mens jeg var i Tobøl kom jeg til flere baller i forsamlingshuset. Når vi sådan var til dans, mødte pigerne med brød til kaffen. Der var også et stort sølvbryllup i byen, mens jeg var der., alle, som var indbudt, måtte selv medbringe ske, kniv og gaffel. Det var hele by

ens befolkning, som var til gilde, både unge og gamle hele dagen. Om vinteren kartede jeg uld for madmor - i alt 17 pund, og derfor var hun så venlig at holde mig med strømper, mens jeg var i den plads.

Da jeg havde været der et år, kom jeg i lære som mejerist på Tobøl mejeri. Der var jeg barnepige for mejeribestyrerens to småpiger, når vi var alene hjemme. Jeg lagde dem i seng og sad hos dem, til forældrene kom hjem. Der var en mejerist og mig, det var hele mandskabet på mejeriet. Der var jeg i et år, og så kom jeg til Lisbjerg, det var i 1901 og 1902. Der var en lang arbejdsdag fra klokken 4 til klokken 1 om eftermiddagen, og når vi var færdige på mejeriet, skulle vi ind og regne, og om aftenen skulle vi på skole, så der var ikke megen fritid.

Jeg gik til præst i Røgen. Dengang var der en meget hård vinter, i 6 uger kunne vi ikke komme, der var ca. 6 km. at gå. Præsten fortalte for os, og jeg kan huske, at han fortalte om Kina og sang en kinesisk sang. Vi skulle kunne en salme udenad, ellers var der ikke noget særligt vi skulle kunne. Sidste gang vi var til præst var vi inde hos fruene og fik chokolade, og da vi gik, kunne vi lægge på et lille bord, der stod ude i entreen, hvad vi ville give. Jeg lagde 2 kr., mere havde jeg ikke råd til, mens andre gav 5 kr..

På konfirmationsdagen var den ene af konfirmanderne ikke døbt, men han blev det så den dag, og vi andre stod sammen med ham rundt om døbefonden, mens dåben foregik. Mit konfirmationstøj kostede 25 kr. som jeg selv havde tjent sommeren før. Nogle af mine kammerater, som havde det dårligere økonomisk end jeg, søgte grevinden på Frijsenborg (Krogh Vind Juel Friis) om hjælp til tøj, og de fik så noget tøj, som de selv måtte lade sy tøj af. I konfirmationsgave fik jeg en porcelænspipe og en 6 - 7 kr., det var alt hvad jeg fik. Om gildet kan jeg fortælle, at der var nogle af mine ældre søskende hjemme, vi fik suppe og kogt oksekød til kartoflerne, så i sammenligning med festerne, der holdes nu om dage, var der ikke meget gilde.

I februar 1901 kom jeg til at kende min kone Anna Rathcke, hun var sypige og boede hjemme hos sine forældre i Trige. Da jeg rejste fra Lisbjerg, kom jeg til Esbenhus mejeri i Hårup, og når jeg så

skulle over og besøge min forlovede, spadserede jeg 8 km., så det var en lang tur, når jeg havde haft en lang travl arbejdsdag først, og jeg måtte jo gå tilbage den samme aften og kunne så være hjemme ved 2-tiden om natten og skulle op igen kl. 4 om morgenen.

Vi blev gift den 5. maj 1903 og overtog mine forældres- altså svigerforældres ejendom på 3 1/2 tønde land i Trige. Vi havde mine svigerforældre boende hos os til de døde. Svigerfar døde i 1916 og svigermor i 1920. Min svigerfar, Chr. Rathcke var karetmager i Trige fra 1861 til 1916.

Ejendommen var jo ikke stor nok til at leve af, og derfor måtte jeg gå på arbejde ved siden af at passe jorden og dyrene. Vi havde 3 køer, og da jeg om sommeren arbejdede i tørvemosen, hvor der var meget græs, jeg måtte slå, fik jeg mig en del hø til køerne, og på denne måde kunne jeg få foderet til at slå til. De første par år, jeg drev jorden, måtte jeg leje til at få jorden pløjet og harvet, det gav jeg 45 kr. for om året, men da det somme tider trak ud med at få arbejdet udført, jeg skulle jo vente til sidst, så spændte jeg køerne for ploven og harven og på den måde drev jeg jorden i 5 år, efter den tid har jeg lejet min nabos heste, jeg kunne altid gøre en tjeneste igen for det. I 1906 lærte jeg at tække med strå og blev ved med det til jeg ikke kunne holde ud at kravle på taget mere, det var i 1932.

Om vinteren slog jeg skærver ved landevejen og ved kommunens veje.

Et år var jeg med ved vejarbejde ved amtslandevejen (Århus - Randers), og da vi var færdige der, skulle vi til Viby ved Århus, og der kørte jeg over med en trillebør. Jeg skulle hjemmefra kl. 5 om morgenen og var så på arbejdspladsen kl. 8. Da jeg så var kommet godt derom, kom der bud hjemmefra, at min kone havde fået en søn.

Jeg gik så turen hjem igen om aftenen, det var en drøj omgang. Ellers logerede jeg i Viby, mens arbejdet stod på. Daglønnen - 35 øre i timen -, men vi lavede akkord og fik 1,65 kr. for at udlægge 3 kubikm, skærver, så vi kunne tjene 3 kr. om dagen.

I 1918 kom jeg i fagforeningen, og der stod jeg til 1940. Da søgte jeg aldersrente, som jeg har fået siden.

I ægteskabet er der 9 børn, hvoraf den ældste Åge døde i 1941 af sukkersyge - 36 år gammel. Den næstældste Gunnar er syg, og de sidste år har han fået invaliderente, og han bor herhjemme. Så er der 5 piger, der alle er gift og to sønner, der også er gift. Den yngste Gustav, har overtaget ejendommen, men vi bor her også og har den glæde at have det godt på vore gamle dage.

Den 5. maj 1928 fejrede vi vort sølvbryllup her og 5. maj 1953 guldbryllup. Vi er blevet en stor familie. Vi har 8 børn, 7 svigerbørn og 27 børnebørn og 3 oldebørn. Til guldbrylluppet var der 94 gæster til middag. Vi havde et stort telt stillet op ude i haven, og der spiste vi, og efter middagen stilledes der op til dans, hvor jeg og min kone åbnede ballet. Vi fejrede en uforglemmelig dag, som vi altid vil mindes.

Ved højtiderne og fødselsdage kommer børnene gerne hjem, så bliver stuerne fulde, når de er her alle sammen, men så er der højt humør og glæde tilstede.

Når jeg ser tilbage på tiden, der er gået, må jeg sige, at udviklingen er stor både på den ene og den anden måde. Traktoren afløste hestene, rutebilen dagvognen og lillebilen stadsvognen. Radioen har vi fået, den er til stor underholdning og adspredelse. Arbejdstiden er blevet mindre, og der er mere fritid. Arbejderne er ligesom blevet friere over for arbejdsgiverne end de var i mine unge år.

**» Som Jens Peter Villumsen fortalte det til
Dansk Folkemindesamling «**

Arbejdskalender for landhusmoderen.

Omkring år 1950 indgik landhusmoderen normalt i gårdens drift. Som i tidligere tider tog hun vare på arbejdsopgaver i og omkring stuehuset og gården, såsom husholdning, børnepasning, markarbejde og kontakt med leverandør og andre besøgende på gården. Regnskab og fjerkræhold var også en del af arbejdet for mange kvinder. Alskens teknisk udvikling havde for land husmoderen – og hendes husbond – ikke ændret ved det faktum, at kvindens rolle på gården stadig var tæt knyttet til mandens, og at ægteskabet blev anset som en gavnlige, ja endog nødvendig byggesten for et velfungerende landbrug.

Januar:

Evt. opgørelse af årsregnskab.

Grundig rengøring efter julehelligdagene, samt storvask.

Eftersyn af linnedbeholdning, reparation og fornyelse af linned og garderobe.

Inden hård frost begynder, tages forråd af kartofler, urter og kål ind fra jordkuler og have.

Persille og purløg plantes i urtepotter.

Blomsterløg flyttes fra kælder ind i varmen til drivning.

Ved større hønsehold påbegyndes forberedelser til udrugning af kyllinger.

Februar:

Reparation og syning af linned og garderobe fortsættes.

Æbler og løg sorteres. Æbler, som ikke kan holde sig længere i frisk tilstand, konserveres ved henkogning eller tørring.

Såfremt forholdene tillader det, kan kyllinger være udruget sidst i måneden.

Eftersyn i alle opbevaringsrum.

Marts:

Restlager af urter og kål gennemgås. Gulerødder, selleri og porrer hver for sig, og blandet som suppeurter henkoges, ligesom det er fordelagtigt at henkoge rødkål.

I bekvem tid før påsken slagtes eventuelt kalv, gris slagtes i marts eller april.

For at fremme den store hovedrengøring i april foretages rengøring af smårum, skabe og skuffer.

Hvis vejret tillader det foretages såning af tidlige køkkenurter.

Rababer kan tages ind til drivning. Kartoffler kan sættes til forspiring.

Eventuelt præserving af æg.

April:

Forårsrengøring. Gennemsyn og hengemning af vintergarderobe.

Køkkenhave behandles og tilsåes (undtaget agurker og lignende).

Pryd- og frugthave forårsbehandles, renholdes derefter sommeren igennem.

Når jorden er bekvem, omplantes stueplanter.

Udrugning af gåse- og andeæg påbegyndes samt udrugning af kyllinger.

Slagtning foretages, mens vejret endnu er køligt.

Bekæmpelse af fluer påbegyndes og fortsættes hele sommeren igennem.

Maj:

Eventuelle nye medhjælpere sættes ind i arbejdet.

Sommergarderobe efterses og luftes.

Er vejret passende, udplantes planter i køkken- og blomsterhave.

Når kirsebærtræerne blomstrer, lægges bønner- og agurkefrø.

Nye friske haveprodukter udnyttes i den daglige husholdning.

Juni:

Arbejdet tilrettelægges, så eventuelle medhjælpere kan holde sommerferie i juni eller juli.

Sommerens konservering påbegyndes med med henkogning og syltning af rabarber. Henkogning af asparges, og sidst på måneden med konservering af jordbær og grønne stikkelsbær.

Juli:

Henkogning af karotter og grønrærter, eventuel saltning af sidstnævnte.

Konservering af kirsebær, ribs, solbær og hindbær, samt sidst på måneden modne stikkelsbær.

Eventuel modtagelse af feriegæster.

August:

Høstmåned.

Voksbønner og små grønne bønner henkoges.

Syltning af pickles.

Konservering af syltekirsebær og mirabeller og eventuel sommerpærer.

September:

Arbejde lægges tilrette, så husmoderen kan holde sommerferie.

Agurker og asier syltes og grønne bønner saltes.

Gråpærer, blommer, hyben og rønnebær konserveres.

Kapers af grønne hyldebær eller nasturtiumfrø.

Tomatpure ´ tilberedes.

Modne ærter og bønner indhøstes.

Sidst på måneden købes sild til nedlægning i salt.

Oktober:

Efterårsrengøring.

Æbler og pærer nedplukkes.

Nedfaldsfrugt anvendes til æblemos og marmelade.

Græskar syltes.

Hyldebær konserveres.

Blomsterløg sættes i glas eller i urtepotter.

Krydderurter indhøstes.

Hønseflokken sorteres og gamle høns slagtes eller sælges.

Gæs og ænder sættes til fedning til mortensaften.

Haven efterårsbehandles.

Urter tages op og opbevares frostfrit vinteren over i kuler eller fugtigt sand i kælderen.

November:

Eventuel nye medhjælpere sættes ind i arbejdet.

Slagtning af gris, eventuel ko og kalv foretages.

Julegaver påbegyndes.

Sidst i måneden sættes gæs og ænder til fedning til jul.

December:

Julemåned med forberedelser til helligdagene.

Frøbestillingssedler gennemgås og indsendes.

Bestilling af daggamle kyllinger til levering i foråret.

Storvask og grundig rengøring før jul.

Eventuel slagtning af gris.

Fjerkræ slagtes ugen før jul.

Bronzealderen.

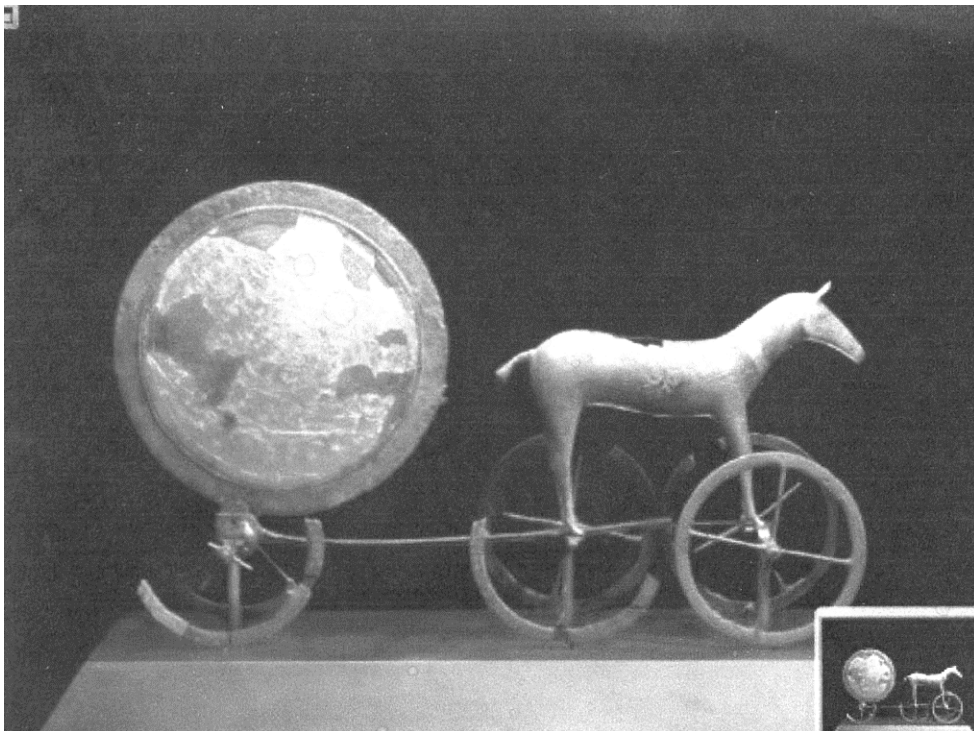
Bronzealderen, en kulturperiode mellem stenalderen og jernalderen, inddeles i ældre bronzealder fra år 1800 før Kristus og yngre bronzealder fra år 1100 – 500 før Kristus.

Det er den tid, hvor redskaber, våben og smykker blev fremstillet af bronze. Med bronzen kom også nye idder og tanker. Grunden til, at man begyndte at bruge bronze, var ikke fordi den tidlige bronze var bedre at bruge til redskaber end flint, men fordi man kunne vise sin status og rigdom med det. Den første bronze blev mest brugt til fine, måske hellige genstande og smykker, til redskaber brugte man stadigvæk bl. a. flint, senere blev bronze mere almindeligt og blev også brugt til arbejdsredskaber.

Bronzealderens mennesker levede af kornavl og kvæghold. Man boede i store langhuse, som lå spredt ud over landskabet i små grupper. Husene lå enkeltvis eller et par stykker sammen på højtliggende, veldrænet terræn omgivet af fugtige arealer, hvor husdyrene søgte føden. Tæt ved husene lå de dyrkede marker, som blev pløjet med en simpel plov, en ard. På markerne høstede man afgrøder af især hvede og byg.

Tæt ved husene lå slægtens gravhøje, af dem har vi kendskab til hen ved 40000 i Danmark. I gravhøjene begravede man de døde, i bronzealderens første halvdel skete det ofte i egekister, d.v.s. udhulede egestammer, hvori den døde blev lagt fuldt påklædt med sine smykker og våben. I bronzealderens anden halvdel gik man over til at brænde de døde.

Bronzealderen er den periode i vor forhistorie, der har givet de bedste vidnesbyrd om kult og religion, ja. bronzealderen er mættet med religiøs aktivitet og ritualer. Hellige genstande er fundet i stort tal i moser og på tørt land: solvognen, lurerne, prægtige guldkar, kæmpeøkser af bronze, importerede bronzekar pyntede med skibe og sole, halsringe og smykker m. m. der må have været benyttet ved inviklede ceromonier, før søer, moser og muldens mørke opslugte dem.

Udgravningsprotokol 1892

Sølvstengården

25 august 1892: Hammel Avis.

Udgravning af en kæmpehøj.

Søndag d. 21 lod Museumsselskabet i Århus under ledelse af overretssagførerne Reeh og Kiær samt kaptajn Smidt, efter tilladelse fra ejeren, Niels Peter Nielsen, foretage udgravning af en på denes ejendom på Farre mark værende kæmpehøj. Højen, der var den interessanteste blandt de mange, som nævnte selskab har ladet udgrave, indeholdt flere, af historisk interesse, værdifulde genstande. Blandt disse var naturligvis nogle af de sædvanlige urner

med aske og tænder, desuden fandtes en ravperle, 1 synål af ben, stenkiler og ører m.m., men det interessante er en del næsten for-tæret træværk, der havde været sammenføjet med ca. et par hundrede jernbolte, der nu var faldet ud og lå ordnede i flere rækker. Så vidt det fundne var disse og træværket, resterne af et vikingeskib eller rettere en vikingebåd, men det havde desværre været for længe i jorden, at det vist ikke med bestemthed kan afgøres. De udgravede ejendele blev medbragt til Oldnordisk museum i Århus.

Udgravningsprotokol:

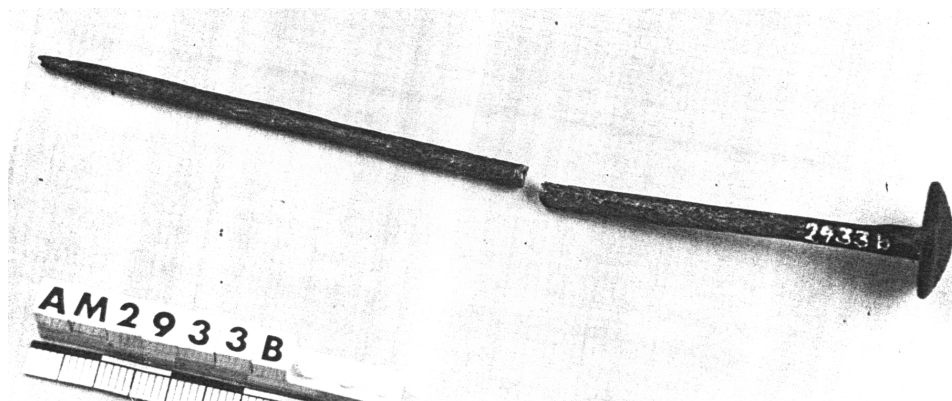
Gravhøj på matr. Nr. 20 a af Sporup sogn, Gjern herred, Skanderborg amt, på gårdejer N.P. Nielsens mark. Undersøgt i efteråret 1892.

Af højen var 1/3 del sløjfet, da undersøgelsen blev foretaget.

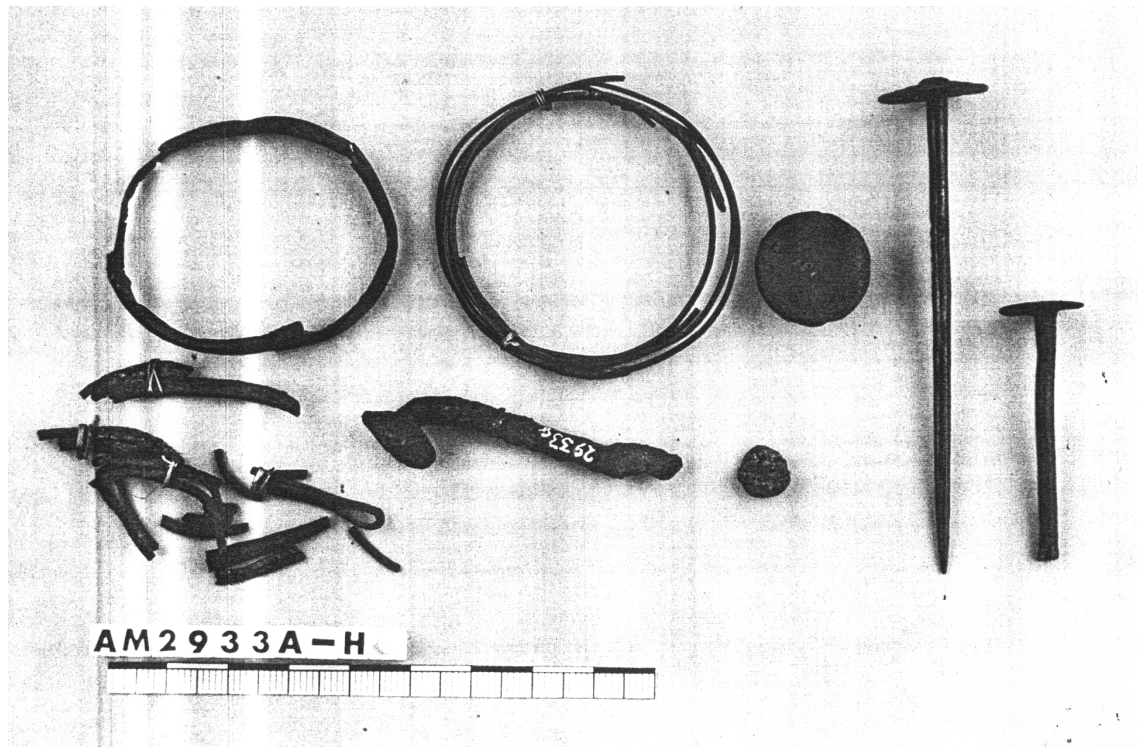
I midten af højen, hvis oprindelige højde ikke kan angives, den tilbagestående rest var omtrent 6 fod høj – lå en af en, af større og mindre håndstene, opført stenrøse (høj lavet af sten i stedet for græstørv), hvis højde var ca. 3 fod, og hvis tværmål i bunden var ca. 12 fod. I toppen af denne stenrøse, der hvilede på en lav forhøjning af gult sand, var nedsat 3 urner med brændte ben fra den yngre bronzealder, flere lignende urner havde ejeren fundet i den sløjfede, østlige del af højen.

I de af os optagne urner lå:

I den ene urne, en bronzesnål, som henhører til bronzealderen, med ornamenteret hoved (nr. 2933 a og b).

I den anden urne, et bronzearmbånd, dannet af et ombøjjet stykke bronzeblik, en lille rund ravperle og en bronzeknap, som henhører til bronzealderen, men uden ornamenter på overfladen. Urnen var dækket af bunden af en lerskål, som henhører til bronzealderen (nr. 2933 f, d, og e).

I den tredje urne, som var ganske knust, et bronzearmbånd , en synål af ben, en bennål med knapformet hoved, en bennål med stregeornamenter på hovedet og en bronzenål med glat hoved, alle effekter henhører til bronzealderen.

Af de af ejeren fundne urner, (der alle var tilintetgjorte), var optaget en bronzenål med ornamenter på hovedet (2933g), den nederste del af stilken mangler, og nålen har sandsynligvis været med på ligbålet, en bronzenål med ornamenteret hoved, et bronzearmbånd (2933h) og en bennål, alt henhører til bronzealderen.

Tæt op ad stenrøsens nordside var nedsat en trækiste fra vikingetiden umiddelbart hvilende på den førnævnte højning af gult sand, idet en del af stenrøsens sten i denne side var fjernet. Denne kiste, der kun var betegnet ved lidt rester af træ, ledknogler, søm ringe og m.m., lå i retning øst – vest. Den, af disse nagler, søm og m.m.

der dannede rektangelses sider, var 8 fod 2,8 fod lange, og det hele var dækket af sort muldjord, og derover igen af en lille dynges håndsten.

Adskillelsen, imellem kistens sydlige langside og stenrøsens nordside, dannedes af en række, tæt ved siden af hinanden, stillede håndsten.

Inden for den, af ledknogler m. m. betegnede rektangel, omtrent i midten, afsloges halvdelen af en lille hvæssesten. I øvrigt fandtes intet gravgods i kisten.

Den foran nævnte højning af gult sand kan muligvis have dækket over en stenalderbegravelse, thi på bunden af det gule sand, lå en del store sten, som måske oprindelig har indrammet en sådan forstyrret begravelse. I nærheden af disse sten, optoges et lille stykke rav – sandsynligvis fra en perle -, og noget derfra lå i fyldet et smukt lille spyd af flint – 5 tommer og 1 strå langt, største bredde 1 ½ tommer nærmest skaftetungen (nr. 2934) , henhører til bronzealderen, men med æggene skarpere, indbuede mod fæstet.

Reeh.

Detektorsøgning Ved Oustrupgård

Lidt om detektorsøgning

Siden 1980'erne hvor metaldetektoren fik sit gennembrud har der været en stigende interesse for detektorarkæologi, hvor man finder genstande fra oldtiden og middelalderen. Detektorsøgning foregår ved, at man svinger detektoren i en bue foran sig så tæt på jorden som muligt. Passerer detektorens søgehoved hen over en metalgenstand vil detektoren give lyd fra sig, idet jern vil give en lav tone og kobber en høj tone. Dette er yderpunkterne og der vil selvfølgelig være flere lyde mellem den lave og høje tone. På detektorens display vises ligeledes en talværdi, som også indikerer, hvilket metal der formentligt ligger i jorden.

Lovhjemmel

Inden man begynder at søge skal man ALTID have tilladelse af lodsejeren og eventuelt forpagteren af jorden. Det er ikke lovligt at søge med metaldetektor på fredede fortidsminder eller i statsskove. Såfremt man finder danefæ, skal det afleveres til nærmeste museum. Som hovedregel er danefæ fundne genstande fra før 1536 (Reformationen).

Detektorsøgning ved Oustrupgård

Via min svigerfar Ole Jensen, som er bestyrelsesmedlem i Røgen-Farre Lokalhistoriske Arkiv, blev jeg gjort bekendt med Oustrupgård's historie og beliggenhed. Sammen besøgte vi lodsejeren, Jens Vestergård, som gav tilladelse til detektorsøgning på marken. Min svigerfar og Jens oplyste, at den tidligere Oustrupgård formentligt havde ligget på en mindre bakketop nordvest for den nuværende Oustrupgård (ud mod Ovstrupvej).

Jeg startede derfor min detektorsøgning på bakketoppen i håb om, at finde nogle genstande som kunne indikere gårdens beliggenhed på stedet. I det følgende vil jeg beskrive de fund, som jeg gjorde på stedet. Alle de viste genstande er fundet på og omkring bakketoppen.

Musketkugler

På billedet for oven ses musketkugler i bly med en diameter på 10 mm, 13 mm og 15 mm, hvilket indikerer forskellige kalibre. Om disse musketkugler hidrører fra svenskekrigene, som hærgede landet i 1600-tallet eller fra Ryttergodset, som lå på stedet i 1700-tallet, kan man selvfølgelig kun gisne om. Personligt tror jeg, at musketkuglerne hidrører fra den tid, hvor der var Ryttergods på stedet. Riflerne blev introduceret til militæret i 1700-tallet, hvilket også var tiden med Ryttergodser i Danmark. Musketkuglerne kan være afskudt eller tabt af soldaterne på stedet.

Projektiler

Jeg fandt ligeledes nogle afskudte projektiler i bly. De er af noget

nyere dato og hidrører formentligt fra en riffel af typen Remington Roling Block ca. 1866-1900.

Knapper

Noget af det mest almindelige detektorfund i jorden er knapper, som er blevet tabt gennem mange hundrede år af de hårdt arbejdende landmænd på markarbejde. Mange kirkestier forløb ligeledes, hvor der i dag er marker. Knapper blev blandt andet lavet i metaller som kobber, bronze, tin og sølv. Knapperne på billedet er tin- og bronzeknapper fra 1700-tallet og 1800-tallet. Tinknapperne er de yngste.

Der blev ikke gjort fund af militærknapper fra tiden med Ryttergods på stedet.

På bakketoppen blev der også fundet nogle mønter. Det bedste ved fund af mønter er, at de kan dateres helt præcist. Mønten til venstre på billedet er en 4 rigsbankskilling i sølv fra 1842. Mønten blev præget under Christian d. 8.

Danske mønter

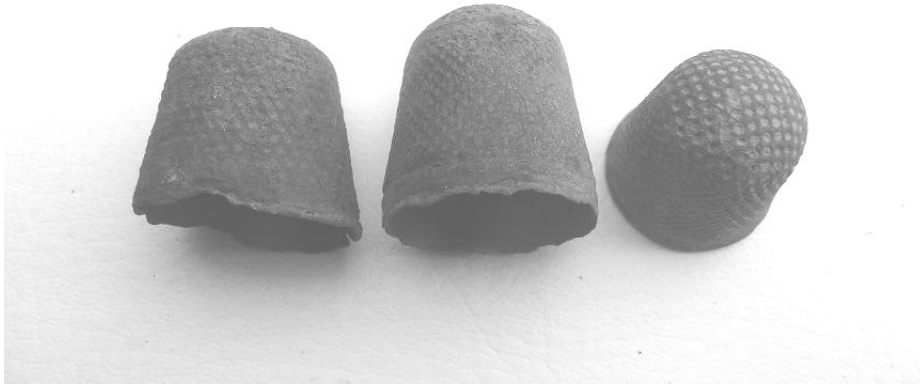
I midten ses det nok mest almindelige møntfund i den danske jord, eftersom den blev præget i mange millioner eksemplarer. Her er der tale om en 1 skilling fra 1771 i kobber, som blev præget under Christian d. 7. Kobbermønter er tit medtaget af de mange år i jorden, eftersom kobber hurtigere bliver nedbrudt i forhold til andre metaller.

Mønten til højre på billedet er en 2 øre fra 1875 i bronze, som blev præget under Christian d. 9. For alle tre mønter gør sig gældende, at der er tale om almindelige møntfund.

At gårdmandskonerne har arbejdet på stedet blev ligeledes bekræftet i forbindelse med fund af tre fingerbøl. Fingerbøl blev anvendt under syning og de var placeret på tommelfingeren. Fingerbøl kendes tilbage fra tidlig middelalder omkring 1100-tallet og 1200-tallet.

De tre fingerbøl blev fundet på bakketoppen og er i messing. Da fingerbøl stort set har haft den samme udformning, kan de være svære at datere helt præcist. Jeg vil dog datere de fundne på

stedet til 1700-tallet og 1800-tallet. De fundne fingerbøl er forholdsvis velbevaret, eftersom mange bliver bøjet/beskadiget i forbindelse med landmændenes markarbejde.

Fingerbøl

Udover de viste genstande blev der fundet en del affald (kapsler, sølvpapir, øldåser, fragmenter m.m) og bondejern. Bondejern er et udtryk for tabte søm, skruer, dele af plovfuger og andet som hidrører fra landmændenes maskiner. For en god og ordens skyld skal det oplyses, at opgravet affald aldrig bliver smidt tilbage i hullerne. Det bliver samlet sammen og afleveret efter forskrifterne.

Afslutning

Det var tydeligt under min detektorsøgning, at jo længere jeg bevægede mig væk fra bakketoppen jo længere blev der mellem fundene. Der var helt klart en større koncentration af fund på bakketoppen i form af viste genstande samt afklip (fragmenter) i bly, som tyder på aktivitet på stedet.

Der blev ikke fundet danefæ eller andet af interesse for det lokale museum.

Boet efter madame Hansen, "Karensminde", Lyngby, med sygdoms- og begravelsesomkostninger

Madame Hansen, som hun kaldes i skiftet, er født i Granslev mølle ca. 1785, hvor faderen, Frederik Christian Degner, var møller, og døbt Karen Frederiksen Degner. Den 28 juni 1806 i Granslev kirke bliver Karen gift med Peder Høier, der på det tidspunkt er avlsforvalter på Søbygård. Peder Høier dør i 1820 på Sporuplund, og den 28 december 1820 gifter Karen sig igen i Sporup kirke med den 24 årige Jørgen Hansen, der opholder sig på Nygård, Sporup.

Sogn: Granslev **Herred:** Houlbjerg **Amt:** Viborg
Brudgom: Peder Høyer **Opholdssted:** Søbygård, Søby
Brud: Karen Degner **Opholdssted:** Granslev
Vielsesdato: 28. Juni 1806

Kirkebogens vielsesdata:

Trolovelse:

Vielse: Junii 28. Vierde Herr Avlsforvalter paa Søbyeegaard Peder Høyer og Karen Degner i Granslev Mølle, Forloverne: Ulf. Thomsen, Chr. Erh. Munch

Arkiv: C 270-14 **Folie:** 8

Noter:

Sogn: Sporup **Herred:** Gjern **Amt:** Skanderborg
Brudgom: Jørgen Hansen **Opholdssted:** Nygård, Sporup
Brud: Karen Frederiksdatter **Opholdssted:** Sporup
Vielsesdato: 28. December 1820

Kirkebogens vielsesdata:

Brudgom: Jørgen Hansen, 24 aar, paa Nygaard

Brud: Karen Frederiksdatter, Enke efter Høyer, Sporuplund, 35 Aar, Attest fra Skifteretten af 23. Dec. 1820

Forlovere: Hans Christian Hansen, Peder Møller

Trolovelsesdag:

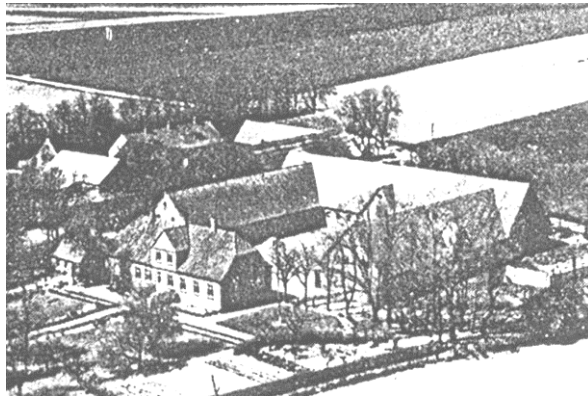
Vielsesdag: 28. Dec.

Arkiv: C 393-9 **Folie:** 126

Noter:

Karen Hansen dør den 17 januar 1867 under et besøg i Randers, og bliver begravet i Sporup den 28 januar.

År 1867, den 29. Januar blev Frijsenborg Faurskov birks skifteret sat på birkecontoiret i Hammel af over-auditieur birkedommer Malling, i overværelse af Panum og Møller som vidner.

Der blev foretaget skifte efter enkemadame Karen Hansen af Karensminde, der er afgang ved døden den 17 januar – arvingerne blev opgivet at være hendes børn: nr. 1 og 2 avlede i den afdødes

ægteskab med Peder Høier, ejer af Sporuplund, nr.3, 4 og 5 avlede i 2. ægteskab med Jørgen Hansen, død den 20 december 1866, Sporuplund:

1: Jensine Høier, enke efter købmand Boye i Randers.

2: Mads Høier, ejer af Lyngbygård.

3: Johannes Hansen, ejer af Thorsølund.

4: Mette Marie Hansen gift med Degner, ejer af Mølgård ved Hjørring.

5: Jens Peder Hansen, ejer af Bruusgård ved Randers, død og efterladt Søren Hansen 17 ½ år, Christian Hansen 11 år og Alfred Hansen 10 år.

De myndige arvinger var mødt med undtagelse af enkemadame Boye og gårdejer Sørensen til Johannelyst, der er beskikket som værge for de umyndige, Søren Hansen mødte. Proprietær Hansen til Thorsølund blev beskikket som værge for de umyndige Christian og Alfred Hansen. De sidste erklærede, at de alle er fyldestgjorte for fædrearven, hvilket også er tilfældet med enkemadame Boye og afdøde Jens Peder Hansen, der erklærer at den afdøde ikke efterlader mere, end hvad der er beskrevet ved registreringsforretningen. Hun ejer nemlig ingen udestående fordringer.

Der blev vedtaget, at arvingen Mads Høier fører tilsyn med boet og foranstalter det fornødne til besøgelse af den daglige bedrift, indtil

auktion kan blive afholdt. Begravelsen er besørget af Høier, der vil aflevere regnskab herover. Ligeledes vil han foranstalte det fornødne med hensyn til tjenestefolkernes afskedigelse, når boet ikke længere har brug for dem.

Det blev vedtaget, at boets effekter bortsælges ved auktion i slutningen af marts eller begyndelsen af april, der gives kredit til den 1. Oktober. Skifteretten besøger inkassationen ved fuldmægtig Møller. De mødte erklærede, at den afdøde ingen gæld havde og ville i forening indestå skifteretten for alt ansvar i så henseende, der udstedes derfor intet proklama. Det passerende blev oplæst og vedtaget. Skiftet udsat. Skifteretten hævet. Malling.

M. Høier, Hansen, Degner og Chr. Sørensen, vidner Møller og J. Panum.

År 1868 den 10. Januar blev Frijsenborg og Faurskou birks skifteret sat på birkecontoiret i Hammel af overauditieur birkedommer Malling i overværelse af Panum og Møller som vidner. Der blev foretaget skifte efter enkemadame Karen Hansen af Karensminde. Arvingerne mødte med undtagelse af enkefrue Boye i Randers og propritær Degner til Mølgård. Købmand Hans Boye, Randers mødte og fremlagde fuldmagter fra dem begge, daterede henholdsvis 9de og 6te dennes. Endvidere foreviste han beskikkelse som kurator for den mindreårige Søren Hansen.

De fremlagte fuldmagter lyder således:

Jeg underskrevne Jensine Elisabeth Boye i Randers befuldmægtiger herved min søn Hans Boye, til på mine vegne at møde ved skiftesamlingen i Hammel under Frijsenborg birk den 10. denne måned i dødsboet efter min moder Karen Hansen, født Degner, af Karensminde, ej alene for at iagttage min arv i enhver henseende, men også til at modtage og kvittere for den mig, som arving i boet tilkommende arv, og skal alt hvad bemeldte min befuldmægtige i fornævnte henseende foretager, indgår og underskriver, være for mig til fuldkommen forbindende.

Randers den 9. Januar 1868 , J. E. salig Boye.

Fremlagt i Frijsenborg Faurskou birks skifteret den 10 januar 1868. Malling.

Jeg underskrevne Hans Henrik Degner, ejer af Mølgård i Ugilt sogn, Vennebjerg herred, befuldmægtiger herved hr. købmand Hans Boye af Randers, til på mine vegne at møde ved skiftesamlingen i Hammel under Frijsenborg birk den 10. d. m. i dødsboet efter min svigermor Karen Hansen, født Degner, af Karensminde, ej alene for at iagttage min tarv i enhver henseende, men også til at modtage og kvittere for den mig, som arving i boet tilkommende arv, og skal alt hvad bemeldte min befuldmægtigede i fornævnte henseende foretager, indgår og underskriver, være for mig fuldkommen forbindende.

Mølgård den 6. Januar 1868, H.H.Degner.

Fremlagt i Frijsenborg Faurskou birks skifteret den 10 januar 1868, Malling.

Der blev fremlagt en attest af auktionsskifteprotokollen til oplysning om det beløb, hvortil auktionen er udbragt, sålydende: attest i overensstemmelse med Frijsenborg Faurskou birks aaaaaauktionsprotokol bliver herved attesteret, at ved auktionen den 8. april 1867, blev det boet tilhørende løsøre udbragt til 2059 rd. 5 m., er to tusinde ni og halvtredssindstyve rigsdaler og fem mark.

Birkekontoiert i Frijsenborg Faurskou birks ret, den 10. Januar 1868. Malling.

Inkassator afleverede beløbet 2059 rd. 5 m.. De mødte erklærede, at boet ikke ejer mere.

Der blev fremlagt følgende regninger:

Fra enkefrue Boye, stor: 153 rigsdaler 2 mark 9 skilling

28 december, varer efter regning 18 rd. debet, - 16 januar, kontant til apoteket 3 rd. 7 m. - til kiste 36 rd. - til Mads Spliid 2 rd. - til drikkepenge 1 rd. 1 m. - til vågekonen 4 rd. - til lax 9 rd. 3 m. 8 s. - kager 1 rd. 1 m., - drikkepenge 4 m. - 2 transport og 4 vogns mørelser 28 rd. 4 m. - kød 12 rd. 12 m. - 8 flasker maderia 6 rd. - 12 flasker portvin 8 rd. - 25 flasker St. Julien 11 rd. 2 m. 12 s. - 30 flasker øl 1 rd. 1 m. 8 s. - 75 flasker ? 6 rd. 1 m. 8 s. - 3 tobak 1 rd. - 16 pot. Akvavit 4 rd. 1 m. 2 s. - 2 kasser likør 4 rd. 4 m. - 4 java kaffe 2 rd. 2 m. - 15 melis 3 rd. 1 m. 14 s. - 1 ? 10 s. - peber

8 s. – 1 pakke sennep 1 rd. – 1 pakke taffelsalt 8 s. – 6 pakker ris 1 rd. 12 s. – ½ the 4 rd. 12 m. – kontant til jomfru Kelg. 6 rd. – do. Til en tægge 1 rd. – do. Drikkepenge 3 rd. – konditoren 4 rd. – jomfru Seidelin 20 rd. – 1 kaffe kandislikør 4 rd. 10 m. – kontant til Kortsen 4 m. – kager 3 rd. 8m. – fodpose 3 rd. – jomfru Tønder 13 rd. 5 m. 10 s.- I alt 191 rigsdaler 1 mark 5 skilling.

Retur: 4 lispund flæsk 11 rd. 3 m. 6 s. – 1 lod 35 rd. – 9 flasker St. Julian 4 rd. 12 m. – 4 flasker portvin 2 rd. 4 m. – 3 flasker Maderia 2 rd. 1 m. 8 s. – 33 flasker 2 rd. 5 m. – I alt 132 rigsdaler 4 m. 2 s.

Kontant til Elmenhoff 3 rd. 1 m. 8 s. – do til Kogge 1 rd. 3 m. – do til doktoren 16 rd. I alt 153 rigsdaler 2 mark 9 skilling.

Fra propritær Høier, Lyngby, mine udtægter på boets vegne efter madame Hansen. Karensminde.

Væverløn for en stok vadmél 1 rd. 4 m. 8 s. – brandpenge for rørli-ge ejendele 1 rd. 2 m. 12 s. – til pastor hubner og skolelærer Thi-sen 23 rd. – fattigskat for 1866 1 rd. – moders karl for hans ud-tægter på en rejse til Randers 3 rd. 3 m. 8 s. – sæbe, soda, pot-aske og dagløn til 2 vaskekoner 3 rd. 2 m. 3 s. – Niels Thomasen, Lyngby, 2 skp. kalk 4 m. – 4 stykker snor 1 m. 8 s. – Peder Ras-mussen for graven at grave og mere 3 m. – til broder Johannes i Thorsølund for at tærse 4 m. – moders karl for hans udtægter ef-ter regning 1 rd. 4 m. 4 s. – Surlada og pigernes løn 70 rd. – sme-deløn for ½ år 2 rd. – Ortved i Søbyvad for brød 6 rd. 3 m. – for en fedekalv til begravelsen 8 rd. – 18 l.pund smør 2. m. – 1 flaske gammel vin 2 m.

I alt 136 rigsdaler 4 mark 14 skilling.

Madame Østergård 40 rd.

I alt 176 rigsdaler 4 mark 14 skilling.

Fra Hansen, Thorsølund, udlæg til gæstgiver Petersen i Hammel for beværtning ved auktionen:

An 10 kuverter bouffe 4 rd. 1 m. – 10 kaffe 5 m. – 8 likør 2 m. – 4 spise ?, 1 øl 1 rd. 2 m. – 4 kaffe og brød 2 m. – 4 kaffepunch 1 rd.

8 m. – 4 likør og 1 seltervand 1 rd. 8 m. – 14 mænd, en bid brød 1 rd. 1 m. – 12 kaffe og 1 seltervand 1 rd. 8 m. – 2 æggeøl 1

rd. 8 m. – 6 kaffe til damerne 3 rd. – fransbrød 3 rd. – 6 bouffe 2 rd. 3 m. – 5 kaffe 2 rd. 3 m. – 4 flasker St. Julien 4 rd.

I alt 17 rigsdaler 3 mark 4 skilling.

Regning for bøger, der var anskaffede, som gave til frøken Jessen i Gødvad, som vederlag, for hendes flere gange pleje og opvartning ved enkemadame Hansen: 62 rd. 3 m. 6 s..

Beløbet af de fremlagte regninger: 410 rigsdaler 2 mark 1 skilling.

Skifterettens udlæg: gebyr for fremlagte attest 1 rd. 5 m. 13 s. – potoudgifter 3 rd. – skifteomkostninger 45 rd. 2 m. 11 s.

I alt 458 rigsdaler 1 skilling, når dette beløb fradrages, bliver der til arv 1601 rd. 4 m. 1 s. minus arveafgift og stempelafgift.

Til deling 1574 rd. 4 m. 15 s., heraf får:

Enkefrue Jensine Boye - 314 rd. 5 m. 12 s.

Mads Høier, Lyngbygård, - 314 rd. 5 m. 12 s.

Johannes Hansen til Thorsølund – 314 rd. 5 m. 12 s.

Mette Marie Hansen gift med Degner til Mølgård - 314 rd. 5 m. 12 s.

Jens Peder Hansen til Bruusgård – 314 rd. 5 m. 12 s., der deles mellem hans efterladte børn.

Det passerede blev oplæst, og de vedkommende erklærede sig tilfredse med skiftebehandlingen – skiftet erklæret sluttet. Den arv, der er tillagt de umyndige, bliverat oversende til Nørhald m. fl. Herredes over formynderi, hvor de tidligere have arv, indestående efter deres afdøde fader Søren Hansen,

Derefter blev udbetalt til:

Købmand Boye i Randers, 783 rd. 2 m. 2 s.: a) enkefru Boyes arv – 314 rd. 5 m. 12 s., b) Degners arv – 314 rd. 5 m. 12 s., c) enkefru Boyes regning – 183 rd. 2 m. 9 s.

Proprietær Høier, Lyngbygård, 491 rd. 4 m. 10 s. : a) hans arv 314 rd 5 m. 12 s., b) hans regning – 176 rd. 4 m. 14 s.

Johannes Hansen, Thorsølund, 395 rd. 6 m. : a) hans arv 314 rd. 5 m. 12 s., b) hans regning 17 rd. 3 m. 4 s., b) do, stor 62 rd. 3 m. 6 s..

Søren Hansen af Bruusgård, 104 rd. 5 m. 14..

Hvorfor deres underskrifter gælder som kvitteringer, skifterettet hævet – Malling. Vidner Møller og Panum.

År 1868 den 21. April blev Frijsenborg Faurskou birks skifteret sat på birkekontoret i Hammel, administreret af birkedommer Malling, i overværelse af Panum og Møller som vidner.

Der blev fremlagt århus stiftamts ordre af d.17. forrige måned, hvorefter de umyndige Christian og Alfred Hansen af Bruusgård ved skifte efter Karen Hansen af Karensminde tillagte arv 209 rd. 5 m. 13 s., skal inddrages under Nørhald m. fl. Herreders overformynderi. Beløbet er afsendt dertil d.20. f.m., og der blev fremlagt tilståelse derfor af d. 7. dennes, de fremlagte dokumenter lyder således:

Randers amtsstue den 7. Marts 1868. Under dags dato har jeg tilskrevet justitsråd og herredsfoged Jespersen således:

Ved hermed at remittere den under 25 f. m. indsendte ekstrakt af skiftet, efter enkemadame Hansen af Karensminde, sluttet den 10. januar 1868, skal jeg tjenstlig meddele til foranstaltning, at Nørhald m. fl. Herreders overformynderi, herved tillægges til at modtage de, Christian og Alfred Hansens tillagte arvemidler, stor, for hver især 104 rd. 5 m. 14 s., der direkte ville blive oversendte fra Frijsenborg Faurskou birks skifteret. Hvilket jeg i anledning af behagelig skrivelse af 14. januar d. å., ikke forbigår at meddele, idet overflytningen bedes iværksat.- Rosenørn.

I anledning heraf meddeles Frijsenborg Faurskou birks overformynderi herved den fornødne udgangsordre for de bemeldte arvemidler. - Århus stift amtshus den 17 marts 1868. - Dahl.

Fremlagt i Frijsenborg Faurskou birks skifteret den 21. April 1868. Malling.

Galten m. fl. Herredes kontor, Randers den 7. April 1868, for de med kontorets behagelige skrivelse af 20. f .m. modtagne 209 rd. 5 m. 13 s., der udgør, de ved skifte den 10 januar d. å., efter enke-madame Hansen af Karensminde udlagte arvesummer for afdøde ejer af Bruusgård, Jens Peder Hansens umyndige børn, nemlig til: Christian Hansen 104 rd. 5 m. 14 s. og Alfred Hansen 104 rd. 5 m. 14 s., skal jeg herved tjenstligt meddele. – Jespersen.

Barlæsskikke i gammel tid

Barsel, brugt i forbindelse med fødsel, er en sammentrækning af det gamle ord barns-øl, ølgilde der blev holdt i forbindelse med et nyfødt barns fødsel.

Det forudgående svangerskab havde for fortidens barselkone været endnu mere nerveanspændende end for nutidens, angst som barselkone dengang var for, at hun ved sin adfærd skulle komme til at tilføje sit nyfødte barn livsvarige lyde og men.

Tilegnede den gravide sig nemlig fremmed gods, selv det allermindste, blev barnet en tyv, og var det "gjort ved" et menneske, at han/hun skulle stjæle, kunne han ikke lade være, hvor gerne han end ville. Barnet blev løgnagtig, hvis den gravide talte usandhed. Endnu hyppigere end de moralske synder var de forskellige legemlige svagheder, som den gravide forvoldte sit barn ved uforsigtighed af forskellig art. Modernærker kunne barnet få, hvis den vordende moders slægtninge af kådhed kastede genstande, det kunne være en død mus på hende. Modernærket i form af en mus ville komme, hvor moderen var ramt af musen. Ligeledes kunne hun skaffe barnet modernærker i ansigtet, hvis hun skræmt af et eller andet, tog sig til ansigtet. Man sagde: "bliver du køsen (kyst), så tag dig ikke til din næse, for det lader sig af moders liv læse, men tag dig hellere bag på rumpen, det skræmmer ikke stumpen". Var hun til stede ved slagting, måtte hun nøje undgå at få blod på sig, for barnet ville da få et ildrødt modernærke på samme sted, hvor blodet ramte moderen.

Ikke blot modernærker, men også mange andre skræmmende lyder skyldes den vordende moders uforsigtighed. Hareskår i det nyfødte barns overlæbe fremkom ved, at moderen, når hun gjorde en hare i stand, have glemt straks at fjerne harehovedet, gøre korsets tegn og spyttede tre gange. Den samme lyde kunne fremkomme, hvis hun havde hugget kniven i eller slebet den på et dørtrin. Var barnet skeløjet, skyldtes det, at moderen under svangerskabet havde kigget gennem et nøglehul eller en sprække. Der var et utal af lignende regler, som den frugtsommelige, for sit barns skyld, nøje måtte kende og overholde. For sin egen skyld, havde hun pligt til at sørge for, at fødselen ikke blev hårdere end normalt.

Hun måtte vogte sig for at køre baglæns, for så ville barnet blive født baglæns, ligeledes måtte hun sørge for, at trådene fra væven med de mange knuder blev brændt, da knuder af den art hindrede fødselen. Hun måtte ikke ved magiske fremgangsmåder udvirke, at fødselen blev uden smerte, for det ville hævne sig på hendes nyfødte barn. Den vordende moder kunne sikre sig hoppens lette fødsel, hvis hun i fandens navn krøb nøgen igennem fosterhinden, hvor det nyfødte føl havde ligget.

Når fødselen indtraf, var det af vigtighed, at alle knuder og bånd omhyggeligt blev løst op, for ikke at sinke barselkonens forløsning. Heldigvis kunne man køre efter jordemoderen lige så stærkt, som hestene kunne rende, de kunne ikke som ellers, tage skade af den voldsomme kørsel.

Fødselen blev lettet meget for den fødende kvinde, hvis manden selv var til stede, og var han borte fra hjemmet f.eks. som soldat, skete forløsningen ofte, når han blev kaldt hjem og trådte ind af døren. Trak fødselen for længe ud, kunne man bede den hellige Moder Marie om hjælp, idet man sagde: "Jomfru Marie, lån mig nøglerne dine, at jeg kan åbne lånderne mine". Der var også flere trylleråd, der lettete en alt for lang forløsning, man kunne hænge en afkastet hugormeham om halsen på den fødende, så ville fødselen foregå lige så let, som hugormen havde ved at skubbe hammen af sig, eller man kunne lade barselkonen drikke vandet, hvori der var kogt hønseæg, eller lade hende sluge et rådt hønseæg, derved ville fødselen foregå lige så let, som det var for hønen at lægge æg. Hjalp intet andet, kunne en klog jordemoder lette fødselen ved at lade en del af fødselssmerterne gå over på manden. Man anbragte manden med skrævende ben på en skammel, og jordemoderen huggede en økse fast i skammelen mellem hans ben.

Når fødselen var vel overstået, skulle barnets fader sætte det nøgne barn på sine knæ, kysse det og overgive det til moderen. Barnet skulle lægges til hendes bryst, men ville det ikke die, skulle en af hjælpekonerne ved fødselen suge brystet ud, for at barselkonen ikke skulle få pattefeber.

Blev barnet født i selve fosterhinden, uden at den bristede, som normalt er tilfældet, var den en lykkebringende "sejrsskjorte", som

omhyggeligt skulle opbevares, man troede ofte, at den i Sejrsskjorten fødte dreng var "hård", d.v.s. usårbar for skudsår. Efterbyrden skulle ellers graves ned af faderen på et hemmeligt sted, for at hekse ikke skulle skade moderen ved at handle ilde med efterbyrden. Blev barnet skåret ud af moderens liv (kejsersnit), regnedes barnet for "ufødt", og havde derfor som voksen en overnaturlig kraft til at få bugt med onde gengangere.

Når barnet var kommet lykkeligt og vel til verden, blev der lavet barselgrød og tappet øl som hjertestyrkning til den udmattede barselkone, øllet blev ofte drukket varmt med æg i, men erstattedes i yngre tid af brændevin og smørrebrød eller stærk kaffe, ja, endog kaffepunch. Det allerførste fødselsgilde blev holdt for jordemoderen og de ved fødselen hjælpekoner. I Vendsyssel blev disse kvinder efter fødselen, trakteret med en vældig stor flæskepandekage, godt øl og brændevin, først bød jordemoderen det nyfødte barn både brød og øl, pandekage og brændevin og ønskede, at det måtte få nok af den slags og mere til. Hurtigt gik der bud ud til andre af byens kvinder, på Avanakø måtte de straks møde til svøbegilde, selv om det var midt om natten. De fik kaffe og kager, og alle skulle se og føle på barnet. I Nordfyn fik de tilkaldte kvinder boghvedegrød med smørhul og sødt øl til, derefter hvedebrødsfad og kaffe med kandis.

Fra det trettende århundredes Danmark vides, at det var skik, at nabokonerne kom og hjalp barselkone, og at de når barnet var født, holdt sig lystige med vilde danse og tøjlesløse viser. Kvindegilder af denne løsslupne art har særlig holdt sig i Sønderjylland, både nord og syd for grænsen og i aftagende grad i det sydlige Nørrejylland. Koneflokkene drak om kap til ære for moderen og den lille, øl, brændevin, op imod nutiden stærk kaffe eller kaffepunch, fortumlede og berusede af det uvante overmål af stærke drikke, hengav den hjemvendende koneflokk sig til udskejelser af forskellig art. Redskaber, der lå uden for husene, kastedes i grøfter og brønde eller sattes op på hustage. Trillebøre og tomme vogne blev ført bort og væltede. De trængte ind i husene ved nat som ved dag og tvang enhver til at tage del i den vilde lystighed. Både i Angel og sydvestjylland siges der, at det var farligt for enlige mandfolk, at møde den ophidsede koneflokk, der kunne finde på at trække buk

serne af ham og tvinge ham til, bukseløs, at danse og drikke med dem i barselkonens hus, voksne karle plejede derfor skyndsomst at tage flugten for at unddrage sig alt andet end høviske kærtegn: Koneflokkens hævn på mandskønnet for udstandne fødselssmerter. Fra danske øer kendes denne skik nu kun fra Falster, på Sjælland og Fyn blev gårdens lillepige sendt ud for at indbyde landsbyens koner til kvindegilde nogle dage efter fødselen.

I Nordsjælland samledes nabokonerne i barselstuen, hvor barselkonen lå, fint pyntet med korsklæde, hage- og nakkesløjfe, for ikke at krølle stadsen, måtte hun sidde over ende i sengen, til gildet var forbi, nabokonerne ønskede tillykke med barnet, der præsenteredes og rakes fra arm til arm for at blive kysset.

En anden type barselgilder var de besøg af nabolagets koner, som uindbudt gjordes hos barselkonen, skikken fik i København sit dødsstød ved Holbergs "Barselstuden".

Barselspotte, lertøj

På landet har de uindbudte, men velkomne, besøgende nabokoner ofte, i deres barselpotter, medbragt barselmad til barselkonen og hendes husstand i den tid, hvor hun på grund af fødselens efterverer ikke kunne forestå husholdningen.

Enhver mand var ifølge folkeskikken forment adgang til barselstu

en, det hedder i 1734: "I forrige tider måtte ingen mand komme i barselstuen, det kostede dem deres hat, som de måtte indløse med penge". Gildet for barselhusets mandlige omgangskreds måtte vente, til barselkonen var oven senge og fuldstændig rask. Dette gilde faldt i ældre tid ofte sammen med barselkonens første højtidelige kirkegang, tidligst 40 dage efter fødselen.

Vanskelige fødsler i Røgen og Sporup Sogne i 1805-1812

Den 7de Septbr. er Huusmand i Røgen Mourids Christenssens og Inger Jensdatters dødfødte Søn født. -
I Anledning heraf tilskrev Jordmoderen Madme Tykiær fra Hammel mig saaleedes: Sidst afvigte 7de Septbr: blev Mourids Christenssens Kone Inger Jensdatter i Røgen forløst med en dødfød Søn. Barnet var fuldbaaren. Det var Moderens første Barn. Fødselen var besværlig, og Fosteret maatte vendes. Fejlen var hos Fosteret i dets fejlagtige Leje, da Hovedet laae i den venstre og Fødderne i den højre Side. Jeg blev hentet 6 Timer for sildig, da Bristningen allerede var skeet, før jeg kom, og Navlestrængen med den eene Haand født. Jeg brugte varm Bad, og lugtende pirrende Midler, for at bringe Fosteret til Live, men forgiaeves, hvortil Aarsagen formeenes at være denne: At Navlestrængen, som havde været født havde været kold. Efterbyrden blev strax tagen, hvorefter jeg paa sædvanlig Maade underbandt Konen, og fik hende i Sengen, hvorefter hun sagde: At hun befandt sig vel. Jeg kunde ikke blive længere hos hende, da 1 Vogn 1/2 Time havde holdt efter mig fra Svin

Eksempel

Den 7d Septbr: er Huusmand i Røgen Mourids Christenssens og Inger Jensdatters dødfødte Søn født.

I Anledning heraf tilskrev Jordmoderen Madme Tykiær fra Hammel mig saaleedes: Sidst afvigte 7de Septbr: blev Mourids Christenssens Kone Inger Jensdatter i Røgen forløst med en dødfød Søn. Barnet var fuldbaaren. Det var Moderens første Barn. Fødselen var besværlig, og Fosteret maatte vendes. Fejlen var hos Fosteret i dets fejlagtige Leje, da Hovedet laae i den venstre og Fødderne i den højre Side. Jeg blev hentet 6 Timer for sildig, da Bristningen allerede var skeet, før jeg kom, og Navlestrængen med den eene Haand født. Jeg brugte varm Bad, og lugtende pirrende Midler, for at bringe Fosteret til Live, men forgiaeves, hvortil Aarsagen formeenes at være denne: At Navlestrængen, som havde været født havde været kold. Efterbyrden blev strax tagen, hvorefter jeg paa sædvanlig Maade underbandt Konen, og fik hende i Sengen, hvorefter hun sagde: At hun befandt sig vel. Jeg kunde ikke blive længere hos hende, da 1 Vogn 1/2 Time havde holdt efter mig fra Svin

gelgaarden i Farre, hvor Konen var i Barnenød. Videre ved jeg ej ved denne Fødsel at anmælde.

Hammel 10 Septbr: 1805 Susanne Tykiær examineret Giordemoder boende i Hammel

Imod foranstaaende vidste Moderen Inger Jensdatter intet at erindre. Inger Jensdatter med med paaholden Pen.

Som overværende ved Fødselen

Anne Jensdatter Mette Jørgensdatter

Begravelsen af barnet: d: 17 Septbr: er Mourids Christensens dødfødte Søn begravet.

Den 7 April blev Smeden i Røgen Mourids Christensens og Inger Jensdatters dødfødte Datter fød. - I Anledning heraf har Giordemoderen Madame Tykiær fra Hammel under Dato af 12 April indberettet at Fosteret, som var en Pige, var fuldbaaren, men kom død til Verden. Fødselen var meget haard og vandskelig, og Fosteret maatte vendes. Adskillige oplivende Midler blev anvendt for om mulig at bringe Fosteret til Live, men alt var forgæves. Konen har tilforn fød 2 dødfødte Børn. Fosterets Forældre, for hvem denne Indberetning blev oplæst, bevidnede at denne var sandfærdig og vidste ikke, at Giordemoderen havde forsømt noget af, hvad hun burde iagttage.

Den 9 Julij blev Husmand i Farre Michel Nielsens Hustrue Anne Jensdatter forløst med en dødfød Søn. I Anledning heraf har den ved Fødselen nærværende examinerede Jordemoder Madme Tykiær fra Hammel d: 15 Julij skriftligt berettet: At Moderen som var i sidste Maaned ,vel maaske kunde have fød sit Foster levende, dersom hun betids var hentet til hende. Giordemoderen formeener: At hun 24 Timer for sildig blev hentet til den Fødende. Den eene Arm

var, efter hendes Beretning, da hun kom, født til Axlen, og allereede i forraadnelse. Fosteret var virkelig død. I henseende til *Forløsningen*, da maatte Fosteret vendes og tages med Magt, hvorved Forløsningen blev meget haard. Moderen har ikke før fød noget dødfød Barn. Imod Beretningen havde Moderen kuns dette at vidne: At hun ej kunde bedømme at Giordemoderen for sildig var hentet til hende. Forresten vidste hun intet af Giordemoderen at være forsømt.

1806

Den 15 Marty er Gaardmand i Farre Peder Christensens og Maren Pedersdatters dødfødte Datter fød. I Anledning heraf har den ved Fødselen nærværende uexaminerede Giordemoder Kirsten Pedersdatter af Ellerup mundtlig forklaret. At fosteret var fuldbaaren, men kom død til Verden, og efter Formodning havde været død nogle Timer førend Barsel:Konen endnu følte nogen Fødsels-Vee. Ved Moderen eller Fosteret vidste hun ikke nogen fejl. Endskiønt Fosteret kom død til Verden, blev dog af Giordemoderen adskillige Midler forsøgt for at bringe det til live, men forgiæves. Fødselen var i øvrigt udenVandskelighed. Kone har tilforn fød 2 dødfødte Børn. Efter Fødselen blev Konen underbundet og behandlet paa sædvanlig Maade og befinder sig i Dag d 16 Marty vel. Imod denne Giordemoderens Beretning som blev oplæst for Moderen havde hun intet erindre. Ved Fødselen var overværende Søren Pedersens Hustru Samt Manden og Tienestepigen.

Den 18de December er Tienestekarl i Lyngbye Søren Povelsens og Anne Nielsdatters dødfødte Datter fød. I Anledning heraf har Giordemoderen Madme Tykiær fra Hammel berettet mig saaleedes: Torsdagen d: 18 December blev jeg hentet til Søren Povelsens Hustru Anne Nielsdatter i Lyngbye, som var i Barnenød. Konen havde været i 24 Timer i Barnenød, før jeg blev hentet om Aftenen

kl 11 fornævnte Dag, i hvilken Tid den uexaminerede Giordemoder Kirsten Høymand havde betient Konen. Ved min Ankomst var Barnets højre Arm fød, hvilket den længe havde været, da den var sort blaae og Huden til Deels af samme, saa det tydelig kunde skønnes, at baade Barnet og Konen var ved en ufornuftig Omgangsmaade skammelig mishandlede, hvilket jeg og sagde til Giordemoderen og de tilstædeværende Koner. Saasnart jeg var ankommen, vendte jeg Barnet, drog det ud ved Føderne , og forløste Konen strax. Fosteret, der var et Pigebarn, var død, og havde været død allereede en halv Dag og begyndt at inflammeres, saa ingen oplivende Midler blev anvendt, som aldeles unyttige. Der skønnes ikke at have været nogen Fejl ved Moderen eller Fosteret, der kunde have hindret en lykkelig Forløsning, dersom Giordemoderen havde forstaaet i den rette Tid eller ved hendes Ankomst at vende Fosteret. Det viides ikke, at Konen har tilforn født noget dødfødt Barn. Konen var yderligst afkræftet og svag. Ja - jeg næppe tror hun lever. jeg underbandt hende, og fik hende i Sengen, men kunde for anden Forretninger ej biev længere hos hende. Saaledes at være passeret bevidner. Hammel d. 24 Decbr 1806

Suanne Tykiær
examineret Giordemoder

Efterat ovenstaaende var oplæst af Præsten for Enkemanden Søren Povelsen og for 2de af de Lyngbye Koner, nemlig Ellen Andersdatter og Ingeborg Christensdatter, som havde været nærværende ved den nu døde Barselskonens Forløsning, berettede de eenstemming: At Konen kun havde været i Barnsnød fra omtrent kl 5 om Eftermiddagen til noget over kl 11 om Aftenen. At Barnets eene Arm havde rigtig været fød omtrent en Time forend Madme Tykiærs Ankomst, men i øvrigt kunde de, som selv havde faaet mange Børn ikke skønne paa, at Barselskonen eller hendes Foster var mishandlet af Giordemoderen Kirsten Høymands. De erklærede og: At Kirsten Høymand strax da hun mærkede nogen Vanskelighed ved Fødselen forlangte Madme. Tykiær hentet, men at Barselkonen var derimod, indtil hun endelig ved gentagne Forestillinger lod sig

bekvemme til at lade hende komme. Konen døde Dagen efter Forløsningen, har tilforn født et dødfødt Barn. Bekræftet ved deres Underskrift

S P S	Engeborre C D	E A D
Søren Povelsen	Ingeborg Christensdatter	Ellen Andersdatter

Dette saaleedes at være passeret bevidner RøgenPræstegd

C Cramer

Den 9de Januar blev Gaardmand i Farre Peder Christensens og Maren Pedersdatters dødfødte Søn fød. I Anledning heraf har den hos Konen værende uexaminerede Giordemoder Kirsten Pedersdatter af Ellerup mundtlig forklaret: At Fosteret ikke var fuldbaaren, omtrent i Begyndelsen af den 9de Maaned. Aarsagen til den for tidlige Nedkomst vidstes ikke. Fødselen var vanskelig og Fosteret maatte vendes, men intet Livs Tegn fandtes, dog anvendes adskillige pirrende Midler, for, om mulig, at bringe Fosteret til live, men forgiaeves. I øvrigt vidstes ingen Fejl ved Moderen eller Fosteret. Efter Fødselen blev Moderen underbunden og behandlet paa sædvanlig Maade og befinder sig i Dag vel. Konen har tilforn fød 3 dødfødte Børn. Ved Fødselen var nærværende Thomas Møllers Hstr., Rasmus Møgelbyes Hstr og Christen Thomessens Hustru alle af Farre, Sporup Sogn.

Røgen Præstegd d 9 Januar 1807 Kirsten Pedersdatter

med paaholden Pen

Den 22 Februar er Gyde Rasmusdatters af Farre uægte dødfødte Datter fød. Til Barnefader udlagt Anders Johansen i Mausing. Efter Giordemoderens Madame Tykiaers indsendte Forklaring, var Barnet fuldbaaren, en Pige. Fødselen var naturlig men meget besværlig. Der var intet Livstegn hos Fosteret ved Fødselen og intet Liv ved

Fosterets Bevægelse mærket af Moderen den sidste Dag. Adskillige Midler blev forgiæves anvendt af Giordemoderen for at bringe Fosteret til Live, det blev badet i varm Vand og Brændeviin. Mund og Hals blev rensset med en Svamp og med den flade Haand gneden forskellige Steder. Barnets Lunge blev sagtelig ved det dertil nødvendige Beenrør fyldt med Luft, det blev sadt en Klyster af Kanelbark-Vand etc. Efter at denne Efterretning var oplæst for Moderen, bevidnede hun, at det anførte var sandfærdig. Ligesom hun ej vidste af Giordemoderen havde forsømt noget. Dette bekræftede hun med sin Underskrift.

Gyde Rasmusdatter
Farre d 3 Marty 1807

med paaholden Pen

Ved Fødselen var overværende Mette Lyngholm og Jens Peder-
sens Hstr. af Farre

Dat ut Supra C Cramer

Den 25 Julij blev Gaardmand i Farre Niels Bertelsens og Marie Sørens-
datters dødfødte Søn født. I Anledning heraf har den ved Fød-
selen overværende uexaminerede Giordemoder Anne - - - -- beret-
tet: At Fosteret ikke var fuldbaaren, men i Begyndelsen af den 9de
Maaned. Aarsagen til den for tidlige Nedkomst formodes at have
været en af Konen hastig paakommende Brækning. Fødselen selv
var naturlig og uden mindste Vanskelighed, og meget hurtigt efterat
Veerne vare begyndte. Hos Fosteret var intet Livs Tegn, og Mode-
ren havde intet Tegn til Liv mærket sidste Dag. Desuagtet blev Fo-
steret badet i Vand og Brændeviin. Munden rensset, luft indblæst i
Lungen og andre oplivende Midler anvendt, men Alt forgiæves. I
øvrigt vidstes ingen Fejl ved Moderen eller Fosteret. Efter Fødselen
blev Moderen underbundet paa sædvanlig Maade og befinder sig
vel. Konen har ikke tilforn født noget dødfød Barn. Ved Fødselen

vare overværende Niels Aagaards Kone af Farre og Rasmus Michelsens Kone i Heedehuusene. Røgen Præstegd. d: 26 Julij 1807

Anne

med paaholden Pen

Efter at dette af mig var oplæst for begge Forældrene bevidnede de, at de intet havde paa Giordemoderen i nogen Maade at klage. Dat. Farre d: 26 Julij 1807 C. Cramer.

Den 24 April blev Gaardmand i Lyngbye Niels Jensens og Karen Poulsdatters dødfødte Søn fød. I Anledning heraf har den ved Fødselen overværende examinerede Giordemoder fra Sjelle Zippora Roesen strax indberettet: At Fosteret, som var en Dreng, var fuldbaaren, at Fødselen var haard og langsom, men kom dog ved Naturens Hielp, at Fosteret kun havde Liv en Time, at det blev badet i varm Vand, blev børstet under Føderne og holdt et overskaaren Rødløg for Næsen, men alt var forgiaeves thi denne grønne Ureenlighed flød bestandig af Næse og Mund. Dødfødte Børn havde Konen ej før faaet thi dette var det førstefødte.

Efterat at denne Anmældelse var oplæst for Niels Jensen og Karen Poulsdatter, forsikkrede de begge, at den var sandfærdig, og at de ikke havde noget at klage paa Giordemoderen, og vidste ikke at noget af hende var forsømt, hvilket de med deres Hænders Underskrift paa Original- A(n)meldelsen bekræftede.

Dette saaleedes at være passeret bevidner.

Røgen Præstegård.

d: 8d May 1808

C Cramer

Den 4 Decbr er Gyde Rasmusdatters uægte dødfødte Barn født. Til Barnefader blev udlagt Anders Johansen af Mausing. Efter Giordemoderens Madam Tykiærs indsendte skrivlige Beretning af 29de Decbr. var Barnet fuldbaaren, en Pige. Fødselen var naturlig og let og uden Vanskelighed, men Fosteret havde intet Liv. Ingen oplivningsmidler var brugte, da Fosteret længe havde været død og var i Forraadnelse. Moderen har før faaet 1 dødfødt Barn.

Efter at denne Indberetning var oplæst for Barselsquinden, bevidnede hun, at den var sandfærdig, og at hun slet intet havde paa Giordemoderen at klage - id qvod testor

Røgen d 30 Decbr 1808
C Cramer

Den 20 August blev Indsidder Niels Sørensen i Farre og Hustru Else Sørensdatters dødfødte Søn fød. Den ved Fødselen brugte uexamnerede Giordemoder Kirsten Knudsdatter af Thoustrup har mundtlig forklaret: At Barnet var fuldbaaren og en Dreng. Fødselen var meget besværlig, dog blev Fosteret fød uden Instrumenter ved Naturens egen Hielp. Ingen Liv var i Barnet da det fødtes, og da det efter Formodning allerede $\frac{1}{2}$ Dag død førend, det fødtes, hvorfor ingen Midler anvendtes for at bringe det til Live. Moderen har ikke tilforn født noget dødfødt Barn. Imod denne Giordemoders forklaring, som oer plæst for Moderen, havde hun intet at indvende ej heller noget paa Giordemoderen at klage. Ved Fødselen var nærværende Jens Pedersens og Christen Jensens Kone af Farre - Dette at være saa passeret bevidnes

C Cramer

Den 12 Januarÿ blev Gaardmand i Farre Peder Christensens og Ma

ren Pedersdatters dødfødte Datter fød. -- Den ved Fødselen brugte uexaminerede Giordemoder Kirsten Pedersdatter af Ellerup, har herom mundtlig berettet. At Barnet var fuldbaaren, en Pige. At Fødselen var meget besværlig, men blev fuldbragt ved Naturens egen Hielp. I Barnet var ingen Liv, da det fødtes. Ikke destomindre bleve dog adskillige oplivende Midler anvendte, saasom Baden med Brændevin, Luftens Indblæsning m.m. men alt forgiæves, da desuden intet Liv er mærket hos Fosteret i 24 Timer. Imod denne Giordemoderens. Forklaring, som af mig er oplæst for Forældrene, var intet af dem gjort Indvending, de vidste ej heller noget af Giordemoderen at være forsømt. Moderen har tilforn født 4 dødfødte Børn. Dette at være saaleedes passeret bevidner

C Cramer

Den 28 April blev Gaardmand i Farre Peder Sørensens og Anne Nielsdatters dødfødte 2 Pigebørn fødte. I den Anledning har den ved Fødselen brugte uexaminerede Giordemoder Anne Nielsdatter af Farre berettet mundtlig: At Børnene ere fødte i den 7de Maaned af Svangerskabet, vare begge Pigebørn. Ingen Aarsag vidstes til Konens for tidlig Nedkomst. Fødselen var let og naturlig. meget pludselig og ganske uformodentlig. I dette ene Barn var noget Liv som varede omtrent en Time. For at holde Liv og bringe Liv i dem anvendtes adskillige Midler ex. gr. lunket Bad, Gnidning m.m. men alt forgiæves. Moderen har ikke tilforn født noget dødfødt Barn. Mod denne Forklaring, som blev oplæst for Forældrene, havde disse ikke noget at erindre, ej heller vidste de Giordemoderen havde forsømt noget. Dette at være saaleedes passeret bevidner

C Cramer

Faldet i 3-årskrigen.

Niels Sørensen, født 1. Juli 1818, Sporuphuse.

Af Jens Mandrup Frandsen

Fig. 33. Holdt, hvem der? Sammenstød mellem danske Jægere og Insurgenter 1849.

Krigen stod mellem Danmark på den ene side og Slesvig – Holsten samt Preussen og Det Tyske Forbund på den anden side. Den gjaldt Sønderjyllands stilling og nationale tilhørsforhold. Den slesvig-holstenske bevægelse ønskede en fri Forfatning og frihed til at indtræde i Det Tyske Forbund, hvorimod de danske nationalliberalister ønskede en grundlov for Kongeriget og en genforening af hele Sønderjylland med Kongeriget.

1.R.J.2.78 - Sørensen, Niels, Sporuphuus, 15, u. jæger, såret d. 7 - 5 – 49 ved Gudsø, død på Billeshauge laz., d. 7 – 6, begravet på Veilby kirkeg. d. 9 – 6.

I Sporup kirke den 15 juli 1799 blev Søren Poulsen af Lyngby ægteviet til Anne Nielsdatter af Lyngby.

Af børn fik de: 23 maj 1799, Laurits, 18 maj 1800, Anne Kirstine, 29 maj 1804, Poul, 15 december 1805 Niels og 18 december 1806 en dødfødt pige.

I 1806 døde tjenestekarl i Lyngby Søren Poulsens hustru Anne, og blev begravet den 21 december (36 ½ år).

Den 27 juni 1806 gifter enkemanden Søren Poulsen sig med pigen Barbara Christensdatter fra Lyngby, og det lille hjem blev velsignet med flere børn:

26 marts 1808 Christen – 17 oktober 1809 Anne – 1 maj 1811 Poul – 26 februar 1813 Jens – 23 juli 1814 dødfødt dreng – 17 juni 1815 Niels – 1 november 1817 Dorthe – 1 juli 1818 Niels – 23 maj 1821 Anne Cathrine – 9 juni 1823 Bodil Marie.

Sporup kirkebog: 1818, født 1 juli – Niels Sørensen – hjemmedøbt 2 juli, i kirken 2 maj, forældre Søren Poulsen og Barbara Christensdatter i Sporuphuse.

Faddere: Gårdm. Jens Thøgersens kone i Tvillum, Peder Smeds kone i Sporuphuse, boelsm. Anders Johansen i Sporuphuse, husm. Jens Olufsen i Lyngby, tjenestekarl Anders Poulsen i Lyngby.

Sporup kirkebog: 1833. Konfirmerede drenge nr. 6. Niels Sørensen, Sporuphuse, forældre Søren Poulsen og Barbara Christensdatter, Sporuphuse, født 1 juli 1818 – temmelig god kundskab og god opførsel -, vaccineret 22 september 1818 af Hvidsten.

Ved folketællingen 1 februar 1834 boer Niels Sørensen hos sine forældre i Farre by, der har et hus og en jordlod, sammen med 2 søstre Anne Chatrine og Bodil Marie.

Dengang blev alle drengebørn udskrevet i Lægsrullen, så snart de var født, og hvert 3. År kom en ny Lægsrulle. Ved Lægsrullen år 1837 står: nr. 78, Søren Poulsens søn Niels, født i Sporuphuse, 18 år. Ej mødt, syg efter attest, på session 1840.

Lægsrullen 1840: nr. 70, Søren Poulsens søn Niels, født i Sporuphuse, 21 år, 62 ¼ tom. høj (163 ½ cm.) = Soldat 1843 1. Jyske K R 313. Begjæret af faderen, som afviste, derfor de henviste tilstrækkelig afkom, dels fordi sønnen ikke begjærede sidste år, hvortil faderen anførte som grund, at sønnen dengang var syg og ikke mødte ved sessione., hvorfor han havde troet ikke at kunne begjære ham.

Udstedt til prøvesession 1841, fri lod. Han var derefter soldat år 1843.

Niels Sørensen lå ved 1. Reserve-Jægerkorps.

Niels Sørensen blev såret d. 7 maj 1849 og døde på Billeshaug Lazarat d. 7 juni 1849, blev begravet på Vejlbj kirkegård d. 9 juni.

Vejlbj kirke, Fyn, hvor Niels Sørensen blev begravet

Vejlbj kirkebog, Vends herred, Odense amt år 1849, død 7 juni 1849, begravet d.9 juni 1849 – Niels Sørensen, Sporuphuse – menig ved 1. Reservejægerkorps 2 Kompagni No 78 – død på Billeshaug Lazarat.

Lægsrullen 1848, Sporup sogn, nr. 33. Fader Søren Poulsen, søn Niels født i Sporuphuse, 30 år gl., højde 62 ¼ tm. = 163 1/2 cm. Soldat 1843. Udstedt fra 1. Februar 1849. Død på Billeshaug Lazarat efter oplysning ved lægsforstanderens skrivelse 5 november 1850.

*Monument over døde soldater 1848-1850
på Vejlbj kirkegård*

Dramatisk brand i Farre år 1884.

Natten mellem fredag og lørdag nedbrændte P. N. Krogs sted på Farre mark. Ilden formodes forårsaget af en gammel sadelmager, svensker af fødsel, som i mange år er gået omkring fra dør til dør, og spurt om folk havde seletøjer til reparation, havde de ikke det, havde han ikke noget imod en snaps eller nogle ører.

Han var sent om aftenen kommet til ejendommen, og havde lagt sig i stalden, uden at nogen havde set ham. Krog blev vækket ved, at en hest gjorde spektakel i stalden, havde det varet to minutter mere, ville hele familien på syv personer være indebrændt. De måtte alle flygte i det bare linned med gangklæderne på armen. Da manden kom ud i stalden, stod Poul Svensker og slog til ilden med en stok. Krog forsøgte at redde dyrene, og han fik kun lidt klæder og sengetøj ud af det brændende stuehus. Poul Svensker fandtes liggende død et stykke fra huset, klæderne var helt brændt af ham. I stalden fandtes hans ur og pengepung, og ilden er antagelig opstået ved, at han har villet stryge en svovlstik for at se, hvad klokken var.

Sporup kirkebog:

År 1884, død d. 9 aug., begravet d. 10 aug., Poul Svendsker, bysmed og sadelmagersvend, omkring 70 år.

Brande i Farre fra 1945.

Af Jørgen P. Jørgensen.

Nu vil jeg fortælle om de ildebrande, jeg kan huske.

Når der opstod ildebrand, sendte man bud til Falck i Hammel, og de kom med brandbil og sprøjte. Hver by havde et brandkorps, som var lokale beboer, smed Lemming var brandleder i mange år i Farre og Farre Hede. Der blev straks sendt bud til brandsvendene, når der opstod brand, og de kom til og hjalp med at slukke branden. Der skulle rulles slanger ud til den nærmeste vandforsyning. I byerne var det en branddam, på landet til det nærmeste vandhul.

Brandkorpset skulle hjælpe med at slukke branden, ruge stråtag ned, og vælte mure, hvis der var fare for at de ville vælte.

En gang om året blev der brandøvelse ved branddammen i Farre. Det var en stor begivenhed, som samlede byens børn, og når brandøvelsen var slut, slukkede man efter med øl til brandsvendene.

I arkivet har vi brandskiltet, som inspektøren bar under brand. Anders Fusager, der blev brandleder efter Lemming, har stadig sin brandhjem.

Den røde hane "galede" i Farre Hede, det sagde man, når der var ildebrand.

Når der opstår ildebrand, er det noget, der forandrer tilværelsen for de, det går ud over, men de fleste kommer over det, og får bygget nyt, der er heldigvis noget, der hedder brandforsikring, som dækker tabet.

Den første gård, jeg kan huske, var i maj 1945. Det var Peter Bastrups gård, Farre Hedevej 29. Der var tordenvejr, og et lyn slog ned og antændte stråtaget. Det var en trelænget gård, så det hele brændte ned til grunden, heldigvis var dyrene på græs. Stuehuset var som sagt helt udbrændt, og de stod uden tag over hovedet. Jensine og Peter flyttede ind hos naboen Jens Thøgersen, hvor de boede i næsten 1 ½ år. Det viste sig, at det var umuligt at skaffe materialer til genopbygningen, da der var mangel på alting efter krigen sluttede i 1945, så gården blev først genopbygget i 1946. Det var en flot gård, der blev bygget, med røde mursten og tegltag, et fritliggende stuehus, stald til heste og svin i den ene ende, torækket kostald i den anden ende og vinkelpå en lade, hvor man kunne køre ind med kornlæs, dengang høstede man med selvbinde, og tærskede kornet om vinteren. Da gården var færdig, i 1958 overtog Ejnar og Stella gården, Peter og Jensine blev boende, indtil de kom på plejehjem.

I år 1950 brændte Jens Mortensens ejendom, Farre Hedevej 23. Det var også et lynnedslag, der forårsagede branden. Jeg kan huske, at vi var i skole, og der blev et frygteligt tordenvejr, og vi kunne se, det begyndte at brænde. Brandbilen kom forbi skolen, den

kom fra Hammel. Det var en gammel ejendom med udhus i den ene ende, det udbrændte fuldstændigt, der var kun røgsværtede mure tilbage: der indebrændte nogle høns, og alt indboet var brændt. Jens Mortensen var på arbejde i Wedelslund skov, og da han kom hjem om aftenen, var ejendommen brændt. De kom til at bo ved Jens Thøgersen. Huset blev opført på det samme sted, men det var kun til beboelse, der hørte 3 tdl. jord til, og den blev forpaktet ud til Kristian Pedersen. Huset, som Jens Mortensen byggede, blev købt af Keld Rohde Nielsen, og det brændte omkring 1985. Det var et bondehus med stråtag. En forårsdag, der var et voldsomt blæsevejr, fløj der gnister op af skorstenen, og de antændte taget, og huset nedbrændte. Der blev bygget nyt hus samme sted, og beboes nu af Birgitte og Allan Rasmussen.

Sommeren 1952 brændte Begtrupvej 75. Kristen Jensen ejede ejendommen. Det var en varm sommerdag, vi gik og tyndede roer oppe ved skoven, og pludselig kunne vi se en ejendom, der brændte ude ved siden af Kobakken. De var ved at bage, og der opstod ild, ved en defekt gasovn, og den antændte hele ejendommen, som bestod af en vinkelbygning, som brændte helt ned. De nye bygninger, et fritliggende stuehus og en bygning med stald og lade, blev opført af blokke og pudset med cement, og derefter kalket.

I november 1965 brændte Søren Møllers ejendom, som lå ved den grønne vej, bag Ejner Pedersens gård, Skjørringvej 50. Ejner Pedersen havde købt ejendommen et par år før, og drev den sammen med sin egen gård. Stuehuset var lejet ud. Udhusene brugte han, om vinteren, til ungkreaturer. Ilden opstod ved børns leg med tændstikker: De antændte noget halm, som blæste hen og antændte stalden og en trælade: Da Ejner Pedersen kom derhen, var det hele et flammehav. Det lykkedes at redde 1 kvie ud, men en 6 – 7 stykker indebrændte. Stuehuset tog ingen skade, så der blev ved med at bo lejere der i flere år. Ejner fik udbetalt brandforsikring for udhusene, og opførte en ny bygning hjemme ved sin egen gård. Da Kurt Pedersen overtog Skjørringvej 50, var huset på Søren Møllers ejendom så dårligt, at det, midt i 1980'erne, blev jævnet med jorden.

I 1968 brændte Anton Lundahls ejendom, som lå på første vej, på højre hånd, efter købmandsbutikken i Farre Hede. Det var Frede

Zacho, der ejede ejendommen, han havde haft den en 4 – 5 år. Stuehuset var lejet ud, og han havde grise i stalden, desuden var der en staklade, hvor kornet blev sat ind om høsten, senere lejede han Jens Bundgård, som havde et stort tærskéværk på hjul, der blev trukket af en traktor, til at tærske kornet. Det var om sommeren den brændte, så laden var tom. Ilden opstod om aftenen, lejerne var gået i seng. Der var stråtag på husene, og de var knastørre, så ilden bredte sig hurtigt: Alt brændte både grise og indbo, lejerne nåede at redde sig ud iført nattøj og uskadte. Frede Zacho fik udbetalt brandforsikring, og opførte nye huse ved sin egen ejendom. Brandtomten lå i mange år, men er nu ryddet, og der er marker, hvor ejendommen lå.

Længere oppe, af den samme markvej, boede Arno Lind, han var også uheldig med, at hans ejendom brændte omkring 1970. Han havde været ved at hælde benzin på sin ferguson traktor, idet han startede den, gik der ild i den, og antændte udhusene. Stuehuset lå for sig selv og blev ikke antændt. Der indebrændte en del grise, men da det var midt på sommeren, var der ingen avl i bygningerne. Arno Lind valgte at sælge jorden fra til Ernst Olesen. Stuehuset og brandtomten blev solgt som en nedlagt ejendom, der blev oprettet en hundekennel af de nye ejere.

For 40 år siden i november 1969 brændte Laurits Brandt Nielsens gård „Kobakken“, Begtrupvej 69. Ved 4 – tiden vågnede Laurits, hans 20 – årige datter Tinne og 24 – årige søn Peter ved eksplosionslyde. Da, de kom op, fandt de det meste af gården, med undtagelse af stuehuset, omspændt af flammer. Falck fra Hammel blev straks alarmeret, men da slukningskøretøjerne ankom til gården på Farre mark, havde ilden så grundig fat, at det var umuligt at redde andet end stuehuset og et maskinhus. Det lod sig ikke gøre at slukke ilden i to stråtede længer, to længer med tag af eternit, der eksploderede ved branden, samt en staklade. Før redningsmandskabet nåede frem, lykkedes det beboerne på gården samt en datter fra en nabogård at få 40 kreaturer ud af stalden, ligesom man fik kørt 3 biler i sikkerhed. Falck - redderne fortsatte redningsaktionerne iført røgmasker, og fik endnu nogle dyr ud af de brændende stalde, men det lykkedes ikke at redde 4 kalve, 5 grisesøer samt en del ungsvin. Falck måtte udlægge 500 m. slanger til Bejtrup bæk,

men der var ikke vand nok, og det blev nødvendigt at udlægge yderligere 150 m. slange til en dam i nærheden. Selv om branden opstod tidligt om morgenen, kom der mange tilskuere, som havde hørt udryknings- køretøjernes horn, brandsirenen i Hammel eller havde opdaget det kæmpebål, der også kunne ses i Hammel by. De reddede dyr løb rundt blandt brandfolk og tilskuere, som hjalp med at få dyrene væk fra de brændende bygninger. De reddede dyr blev opstaldet hos naboer og venner. Det blev anslået, at der ved branden blev ødelagt for mindst en kvart million kr.

Kragelunds ejendom, Kragelundvej 231

Børge Jensen, Kraruplund, havde købt Kragelunds ejendom, og havde lejere i flere år. Han solgte gården til Ole Krarup, og ville bygge et nyt hus, men det gamle skulle ryddes væk først. Hvad gør man så, den nemmeste måde at få det væk på var at brænde det af. Han kontaktede Falck, som derefter lavede en brandøvelse. Ejendommen blev brændt af, og der blev bygget nyt hus på grunden i 1979.

Svingelgården brændte midt i høsten 1982. Poul Hjort havde overtaget gården efter sin far Niels Hjort. Han var alene om arbejdet, og skulle selv køre halm hjem. Han havde købt en halmsnitter, der kunne blæse det snittede halm ind på loftet, medens han hentede en rundballe i marken. Det var så uheldigt, at der var en sten med

i halmen, og den gav gnister, som fløj med halmen ind på loftet, og hele gården blev antændt. Heldigvis var der brandsikrede lofter, og dyrene blev reddet og kunne blive i stalden. Gården blev bygget op igen, murene kunne bruges, men hele tagdelen var udbrændt., maskinhuset blev reddet. En 5 – 6 år senere brændte maskinhuset. Ilden opstod i et halmfyr, det brændte totalt, og flere maskiner gik tabt ved branden, tilbage efter branden stod kun de bøjede stål-spær.

Holger Pind Arkitekten fra Røgen.

Holger Pind blev født d. 4. juni 1900 i Oustrup, Røgen sogn, som søn af gdrn. Niels Nielsen Pind og Mette Lene Mathiasen, der begge 2 var født i Røgen sogn. (gift d. 28 okt. 1892). Holger blev født som nummer 3 ud af en børneflokk på 8.

I Århus Stiftstidende d. 3. Juni 1970 kunne man læse denne artikel:

102 biografer – og et forsamlingshus.

Når Danmarks førende teater- og biografarkitekt, Holger Pind, onsdag fylder 70 år, skal et af hans små arbejder, Røgen Forsamlingshus, nævnes først.

Holger Pind er gårdmandssøn fra Røgen, har altid omfattet sit fødesogn med kærlighed, og da sognets gamle forsamlingshus ikke kunne mere, tegnede han vederlagsfrit det nye, og påtog sig tilsynet med dets opførelse.

Siden 1961 har Røgen derfor haft Danmarks smukkeste og bedst indrettede forsamlingshus.

Holger Pind lærte tømrerhåndværket hos A. P. Skorstengård i Århus, fik diplom for flid på Teknisk Skole, blev svend med udmærkelse og fortsatte med bygnings-konstruktør-eksamen i 1922.

Derefter fik han ansættelse i F. L. Smidts datterselskab, Danalith, i Århus og ledede en række store arbejder i Jylland, bl. a. opførelsen af Jydsk Andels pakhuse i Randers. Fra Århus kom han til hovedsædet i København og tegnede i nogle år cementfabrikker til oversøiske lande.

I år 1928 begyndte Holger Pind selvstændig arkitektvirksomhed i København, og i tonefilmens barndomsår blev han specialist i biografteatre.

Paladsteatret i Århus er et af hans bedst kendte arbejder, thi det er blevet belønnet med den amerikanske filmindustri Oscar, men

desuden er han mester for Kosmorama i Århus, Parkteatret i Ris-skov, biografteatrene i Rønde, Mørke, Hornslet og Hammel, bolig-komplekset Mindet i Skanderborg, fem centralskoler rundt om i lan-det, industribygninger i København, og flere hundrede villaer og parcelhuse i København og omegn.

Med bygning og modernisering af 102 biografteatre har han sat en enestående Danmarks-rekord. Desuden har han genopbygget Fre-deriksberg Teater og moderniseret Folketeatret og Det ny Teater i København.

Sammen med afdøde professor Kay Fisker har han udarbejdet en bebyggelsesplan for Fredensgade-kvarteret i København, en sane-ringsplan for 500 lejligheder i det gamle Frederiksberg ved Svine-ryggen er også hans værk, og just nu er han i samarbejde med professor Henning Larsen i færd med et projekt til et storcenter i Valby.

På fødselsdagen holder den travle arkitekt åbent hus i sin villa, Sø-bakken 9, Skovshoved.

